ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԲՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3652 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ԱՊՐԻԼ 1884 — Ն. Տ. 15 ԱՊՐԻԼ

ՊԱՏՄԱՆԻՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Յանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զեղչ տակարկութիւն կը լինի

ՄԱՄՐՈՒ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՁ — ՀԱՆԱՊԱՀՈՎԵԱՑ — 40 ՓԱՐԱՁ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱՆԻՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որեւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնտիսին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզ Հանը Մէջտեղը, Նարդ Զարշրոբ թիւ 37 Մասիսի գրատներեակը։

Ճանբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զոգուած նամակ, յօդուած, եւայլն եւ չեն տրուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 3 ԱՊՐԻԼ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏՆ

Ազգային ժողովոյ երէկի նիստն, որոյ նկարագրութեան մէկ մասն ե. էկ իսկ դրինք, յոյժ կարեւոր և հանգիսաւոր նիստ մ'եղաւ։ 107 ե. բեսփոխանք իրենց ներկայութեամբ այս յիշատակելի նստին շուքը կ'ա. ւելցնէին և ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը բուռն անհամբե. րութեամբ կ'սպասէր իւր ապագայ հարապետին ընտրութեան։ Երես. փոխան տեսրք նախ դռնփակ նիստ մ'ըրին Ազգ. Պատրիարքարանի մեծ դահլիճին մէջ՝ կաթողիկոսական ընտ. րութեան եղանակին վրայ նախա. պատրաստական խորհրդակցութիւն մ'ընելու և որոշման մը յանգե. լու համար։

Տ. Խորէն Նար-պէյ, իբր կաթո. ղիկոսական Ցանձնաժողովոյ տեղե. կաբեր, գեղեցիկ ատենաբանու. թիւն մ'ըրաւ։ Յայտնեց թէ ինք 1866ի ընտրական գործերուն մաս. նակցած լինելով, ի մօտոյ գիտէ թէ ինչ արտաքին ազդեցութիւններ ի գործ դրուած են յայնժամ՝ ար. տադրելու համար նոյն տարւոյ հան. րամանօթ Տեղեկագիրն, որ մինչեւ իսկ Ազգ. ժողովոյ բովէն անցած և անկէ վաւերացուած չէ։ Այդ ազ. դեցութիւնք չեն կարող զօրել այ. ժմ կաթողիկոսական Ցանձնաժո. ղովոյ վրայ, որ կուգայ յայտնել անկախօրէն իւր հաւատքում։ Ցանձ. նաժողովոյ մեծամասնութիւնը կը մնայ այժմ թէ 1866ի եղանակը (Ազգային Սահմանադրութեան, տրամաբանութեանի սահ. մանադրութեան, քանի որ, ըստ մեր Սահ. մանագրութեան, կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու տեղ, 130 քուէի զօրութեամբ կը ներկա. յացնենք ընտրելի մը, որ ընտրեալ մէ իրօք։ Ցարեց թէ Էջմիածնի Միաբանութեան անդամներէն 10 եպիսկոպոսաց և 20 Ծայրագոյն վարդապետաց կողմէ փետրվար 1 թուակիր հանրագիր մ'ուղղուած է առ Ցանձնաժողովն, և թէ այդ պաշտօնագիր կը պարունակէ սա տողեր. «Ոչխաս մեր դասնէ զեղա. նակ ընտրութեան 1866 ամի Դէլ. խոյին անհամապատասխան բուն ոգւոյ սկզբանց և կանոնաց հաստա. գային ընտրութեան և ճիշդ օրի. նաւորութեան . . . Պատգամա. ւորք Հայոց Թուրքիոյ հրահանգեալ ի ժողովոյն և օժտեալք միահաղոյն ի 130 ձայնից . . . ասատնօր ար. տաքին ևեթ կատարեն զձեւակա. նութիւն . ոչ զի նոքա զընտրելիսն՝ այլ արդէն զընտրեալն ի կաթողի. կոսութիւն առաջարկեն . . . որ. պիսի տարականոնութիւնք և բա. ցարձակ ոտնահարութիւնք դարաւոր սրբազան աւանդութեանց՝ ահա յոյնմիկ իսկ ազգային վեհագոյն նուիրական գործողութիւնս կաթո. ղիկոսական ընտրութեան նկատե. ցան յամին 1866.» Այս տողերը ժողովականաց ուշադրութեանն յանձնարարելէ յետոյ, Տեղեկաբեր Սրբազանն յայտնեց թէ, կաթողի. կոսական Ցանձնաժողովէն Սինոդին յղուած վերջին հերքմնագիրէն յե. տոյ, Էջմիածնի Միաբանութեան կողմէ ստացուած է հեռագիր մը, որ կը յայտարարէ թէ Միաբանու. թիւն համոզիչ կը գտնէ Ցանձնա. ժողովոյ փաստերն և կը թախանձէ որ Ազգ. Ժողովն անյապաղ կատա. րէ ընտրելեաց ցանկի պատրաստու. թիւնն, որպէս զի Մայր-Աթոռը թափուր չը մնայ այլ եւս և ազատի անիշխանութեան չարիքներէն։ Այ. նուհետեւ տեղեկութիւն տուաւ Ռուսական դեսպանատան վերջին միջադէպին վրայ, ուստ ներկայ չեր եղած, և կարդաց Պ. Իվանօֆի կողմէ ներկայացուած պաշտօնագիրն, որ կը պահանջէ Պալաժէնեայի կէտ առ կէտ գործադրութիւն։

Ահաւասիկ յիշեալ պաշտօնագ. րին թարգմանութիւնը.

Ցընտրութեան անդ կաթողիկոսա. կան Ընտրական Օրէնքն Ռուսաց պե. տի պահպանուին ամենայն ճշդու. թեամբ.

Եթէ պատգամաւորք Ազգային Ժո. ղովոյն Կ. Պոլսոյ ժամանեն, նոքա պե. տի ճանաչուին իբրեւ ներկայացուցչք թեմին Կ. Պոլսոյ, ունելով իրաւունս երկուց քուէից։

Շրջաբերականն ուղղեալ առ Կա. թողիկոսն Սսոյ պիտի չյղուի. պե. տութիւնն Ռուսաց կը յայտարարէ թէ ինք բոլորովին եւս կը կենայ յոր եւ է միջամտութենէ ի դասակարգական յա. րաբերութիւնս վիճակացն Հայոց որ ի Թուրքիա։

Սոյն պաշտօնագրին ընթերցու. մէն յետոյ Գեր. Ատենաբանն յայտ. նեց թէ այս արգելքին առկա, Ցանձնաժողովը բարեփոխում մը կ'առաջարկէ 66ի եղանակին վրայ, որ է երեք ընտրելեաց իւրաքանչիւ. րին առջեւ դնել միակ քուէարկու. թեան մը մէջ իւր ստացած քուէից թիւն, և այս ցանկը յղել Սինոդին, որպէս զի Ռուսահայք Պարսկահայք և Հնդկահայք անոնց վրայ բարդեն իրենց քուէներն և կաթողիկոս նը. շանակուի մեծագոյն քուէ ստացող եպիսկոպոսն։

Ատենաբանը կարդաց սոյն ա. ռաջարկը պարունակող հետեւեալ բանաձեւը.

Ազգային Երեսփոխանական ժողովն Հայոց Տաճկաստանեայց՝ ի միջոց ցանկի քուէարկելոյ նախապէս ի Համադուամ եկեղեցական ժողովոյ Հայոց Թուրքիոյ, յանուն Առաջնորդական վիճակացն Հա. յոց եղելոց ընդ իրաւասութեամբ Պատ. րիարքութեան կ. Պոլսոյ, կ'ընտրէ մէկ քուէարկութեամբ երեք ընտրելի եպիսկոպոս ի Կաթողիկոսութիւն ամե. նայն Հայոց.

Այս եղանակաւ պատրաստեալ ե. ռանուն ցանկն կը դասակարգուի ըստ թուոյ քուէից, եւ առաջի անուան իւրաքանչիւր ընտրելոյն կը նշանակուի թիւ քուէից զոր ստացաւ.

Եկեղեցին Հայոց որ ի Տաճկաստանն, ազգին Հայոց, պահանջած է եւ կը պահանջէ իրաւամբ որ իւր եռանուն ցանկն ամբողջապէս եւ նշանակու. թեամբ քուէից ընտրելեացն մտանէ ի քուէտուփն քուէարկութեան՝ որ կը կատարուի ի Կաթողիկէ Տաճարի Սրբոյ Էջմիածնի.

Այն ընտրելին՝ որոյ Ազգային Ժո. ղովին ստացած քուէից վերայ բար. դուելով Ռուսաստանի, Պարսկաստա. նի եւ Հնդկաստանի Հայոց քուէաբն՝ կ'ստանայ զմեծամասնութիւն քուէից, նա է ընտրեալ Հայրապետն եւ Կաթո. ղիկոս ամենայն Հայոց.

Պատրիարքն Կ. Պոլսոյ պատրաստ. եալ զեռանուն ցանկ ընտրելեաց հա. զորդէ առ Տեղապահն Արարատեան Մայր Աթոռոյ ի ձեռն առանձին պատ. ուիրակի, տալով նմա պաշտօն ներկայ գտանիլ, եւ ընտրական գործողութեանց՝ վերոնշանակեալ պայմանաց մէջ՝ մաս. նակցիլ յանուն Հայոց Տաճկաստանի.

Ատենաբան Սրբազանը սոյն բա. նաձեւին սկզբունքն ընդարձակօրէն պաշտպանելէ յետոյ ազգու հրաւէր մը կարդաց երեսփոխանաց արդա. բասիրութեան և ազգասիրութեան, և իւր պերճախօս ատենաբանու. թիւնն, որ անընդհատ կ'ընդմիջ. ուէր փոքրամասնութեան կողմէ, մեծամասնութեան ջերմ ծափա. հարութիւնն արժանացաւ.

Ռ. Պերպերեան էֆ. ցաւ յայտնեց որ Ցանձնաժողովը կը լքանէ 66 ի եղանակը, դոր սակայն մինչեւ վեր. ջին ժամանակներս կը յատագովէր, որով պաշտպանած է սկզբունք մը զոր այժմ կը նկատէ հակառակ ա. ւանդութեանց, օրինաւորութեան և տրամաբանութեան, իբր թէ ա. սոնք օրէ օր փոփոխուէին։ Ցանձ. նաժողովոյ նոր առաջարկովն՝ Ազ. գային Ժողովն ընտրելեաց ցանկ պատրաստող մարմին մ'եղած կը լինի, փոխանակ կաթողիկոսական ընտրութիւն կատարող մարմին մը լինելու։ Պէտք է այնպէս վարուիլ իբր թէ մի և նոյն յարկին տակ համախմբուած լինէին զանազան եր. կիրներու Հայ պատգամաւորներն իրենց պէս պէս բարբառով և տա. րազով, և քուէարկութիւնը կա. տարուէր երկու սեղանի վրայ. և ինչպէս որ այս պարագային մէջ իւ. րաքանչիւր պատգամաւոր կաթողի. կոսութեան համար լոկ մէկ ընտ. րելի պիտի նշանակէր իւր քուէ. թուղթի վրայ, Ազգային Ժողովն պարտաւոր է միանուն քուէ տալ։ Ուստի կը մերժէ Ցանձնաժողովոյ առաջարկն, յորմէ լաւագոյն կը դատէ մինչեւ իսկ Պալաժէնեայի ընտրական եղանակն, Պալաժէնեա. յի որ կրնայ լաւ կէտեր ալ պա. րունակել և որոյ առջեւ պէտք չէ սակայն խոնարհիլ։

Այս քանախօսութիւն մեծամաս. նութեան կողմէ դժգոհութեան և փոքրամասնութեան կողմէ համակ. րանաց ցոյցերով ընդունուեցաւ։

Մ. Զերաղէֆ. յայտնեց թէ ինք՝ ընտրական եղանակի խնդրոյն Ազ. գային Ժողովոյ 4 յաջորդական նիս. տերուն մէջ յուզուած ատեն՝ մա. րաքաղաքէս բացակայ եղած լինե. լով, առաջին անդամ կարծիք կը յայտներ այս մասին։ Հայոց ազգը 1500 տարիէ ի վեր կաթողիկոս կընտրէ, այլ ոչ այն գրութեամբ որ լոկ 1866 ին գործադրուած է. մի. թէ ներելի՞ է յայդ չընծայել բաղ. մադարեան օրինաց և այսքան յա. րիւ մի բացառութեան։ Ազգային Ժողով և Ցանձնաժողով իրենց պարտքը կատարեցին, փոքձելով կրկին ընդունիլ տալ 66 ի եղանակն, որ մենաշնորհ մ'է մեզ համար. սա. կայն այժմ կը տեսնենք թէ մեր փորձ բոլոքանաց կ'ընդհարի, և ի. մաստութիւն է՝ պատուարին բաղ. խուելու տեղ անոր ետեւէն անցնիլ։ Ցանձնաժողովոյ առաջարկն ընդու. նելով, Պ. Իվանօֆի պաշտօնագրին համակերպած չենք լինիր, զի այդ առաջարկ շատ կը տարբերի Պալա. ժէնիայէն։ Ես, Օսմանեան հպա. տակ Հայ երեսփոխան, Ռուսիոյ կառավարութեան չէ որ զիջում պի. տի ընեմ, այլ Ռուսաստանի, Պարս. կաստանի և Հնդկաստանի Հայ եղ. բայրներուս, որոց դէմ ուղղուած է մեր 66ի մենաշնորհն, և որոց հանրային կարծիքը կը դատապար. տէ մեր յաւակնութիւն. մեր Սահ. մանադրութիւնն իսկ կը դատա. [illegible] քանի որ իւր 61 րդ յօդուածով կը տրամադրէ թէ «Ընդհանուր ժողովը կը դումարուի . . . կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակից ըլլալու համար», մինչ 66 ի Տեղեկագիրն անուանական մասնակցութեան մը տակ իրական ընտրութիւն մը կը կատարէ։ Ցանձ. նաժողովոյ առաջարկով, մեք դարձ. եալ կընանք կաթողիկոսացնել մեր առաջին ընտրելի՝ եթէ մրաքանինք իրեն տալու քուէից այնպիսի բա. նակութիւն մը, որում դէմ չկարե. նայ մրցիլ տարաբնակ ազգայնոց 31 քուէից բարդումն երկրորդ ընտ. րելոյն վրայ. այս արդար մեծա. մասնութեան դէմ փոքրամասնու. թիւնն ոչինչ կրնայ առարկել։ 66 ի դրութիւնն ստէպ փոքրամասնու. թեան բռնութիւնն է մեծամաս. նութեան վրայ։ Այսպէս, Ժողովս ունի այժմ 115 անդամներ, թիւ մը որոյ բացարձակն է 58. դայս ստացողն աւելի քուէ առած կը նկատուի քան եթէ միւս ընտրելին ստացած լինէր 57 քուէներ, որոց վրայ հեռաբնակ 31 քուէն աւելնա. լով կը գոյանայ 88. որ աշխարհի մէջ տեսնուած է որ 58 քուէն յաղթէ 88 ի։ Ահա մեր հմարիւն եղբարց վրայ գործադրուած հարստահա. րութիւն մը, որ յուռեղոյն է, զի հարստահարութեան դէմ բողոքո. ղաց կողմէ ի գործ կը դրուի։ Ու. բիշ անիրաւութիւն մ'ալ. են. թադրենք թէ եւ Մարկոսին քուէ տուած լինիմ և կիրակոսն ընտրուի. ասոր քուէն 130 ի հանելու համար իմ քուէս ալ կը բարդեն անոր վրայ. ի՛մ, որ սակայն ազգալիս կը նկատեմ կիրակոսի ընտրութիւնն, այս բռնաբարում գաւառներէն ե. կած քուէից վրայ ալ ի գործ կը դրուի անուղղակի։ Եւ մեք, որ Պալաժէնեայի թերութեանցը մա. սին Ռուսիոյ դէմ կը բողոքենք յա. նուն արդարութեան, արդա՞ր լի. նինք և մարդամէջեայ չը նկատե՞նք ազգի կէսն որ Տաճկաստանէն դուրս է և որ իրաւունք ունի մեր քուէից կիսուն չափ քուէ տալ, փոխանակ 31 քուէ տալու 130 ի դէմ։ Ցունվ. 29ի Աէյֆոնդ կը հրատարակէ երե. ւանէն մի նամակ որ կը պարունա. կէ սա տողեր. «Եթէ Պոլսոյ ազգա. յին ժողովն արդարութեան համեմատ բաւական համարեր իրան համար այն արտօնութիւնը որ ինքն է բո. լոր եպիսկոպոսների մէջէն ընտրում եօթը, և այս եօթի վրայ կատար. ուած քուէարկութեան հետեւանքն ուղարկէր Էջմիածին, այն ժամա. նակ Էջմիածնայ քուէարկութիւնը կը լինէր շարունակութիւն առաջ. նոյն, այսինքն՝ այնպէս կը լինէր, որպէս թէ բոլոր պատգամաւորնե. րը միասին դտնուէին Էջմիածնում, միայն թէ նախ հրաւիրուէին քուէ ձգել Ցանկահայերը, ապա Ռուսա. հայերը և այն ըստ կարգին։ Այս եղանակով ձայնից բազմութիւն ստացողը կը լինէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոս. և մեր կարծիքով, ընտրութեան այս եղանակը միայն կարող էր վերցնել մեր միջից այն դառն յուսահատութիւնը, որ տի. րում է մերայնոց՝ որպէս թէ երբէք մեր կողմի պատգամաւորների ձայնը նշանակութիւն չունի և չի եկ կարող ունենալ ընտրութեան մէջ։ այլ թէ Պօլսեցիք կ'ընտրեն միշտ իրանց ուղածին։ Դա՞ռն յուսահա. տութիւն մեր Ռուսահայ եղբարց մէջ, մեր անիրաւ պահանջմանց պատճառաւ, անիրաւ, զի եթէ, Պերպերեան էֆէնտիի ենթադրու. թեան համեմատ, մինչեւոյն յարկի տակ կատարուէր համագումար ընտրական ժողովն, և Տաճկաստանի ընտրողներն յայտնէին թէ, իրենք թէեւ զոր օրինակ 58 քուէ տուած են այս ինչ եպիսկոպոսին, սակայն 130 պէտք է հաշուել, ի՞նչ երես պիտի ունենային այլոց քով։ Մեր սխալն դարմանելու վեհանձնու. թիւն ունենանք, մանաւանդ որ Ցանձնաժողովն 7 ի տեղ 3 կ'առաջարկէ, և բարեփոխենք 66 ի կանոնադիրն, որ արդէն կրած է բարե. փոխումներ։ Ռուսահայոց հանրային կարծիքն ալ, զիջում ընելով վերջին վայրկեանին, հաած է մեր Ցանձ. նաժողովոյ եղբակացութեանն։ Ա. տենաբանը մարտ 4 ի Աէյֆոնդէն հատուած մը կարդաց, որ իւր ըսա. [illegible] դատ կա[illegible]արկէր նաև միակ ընտրեալ մը ներկայա. գրնել Ռուսիոյ կայսեր վաւերաց. ման։ Այս առաջարկ կը հրատա. րակուի Տփղիսի Գրաքննութեան աչքին տակ և ունի կշիռ, իբր կարծիք Պ. Ա. Յովհաննէսեանցի, որ կաթողիկոսական ընտրութեան համար կովկասի առաջին պատուի. րակ ընտրուած է։ Զանազան ազ. բիւրներէ առնուած տեղեկութիւնք կը հաստատեն թէ օտարը կը ջա. նայ Ռուսահայոց և մեր միջև պա. ռակտում ձգել. հերձուած մ'ու. նինք կիլիկիոյ կողմէն, չպատճա. ռենք հերձուած մ'ալ Ռուսաստա. նի կողմէն. արդարութիւնն է տը. կարին զէնքն, անո՛վ միայն կրնանք յաղթել։

Մ. Զերաղ էֆ. ի ճառն, որ բուռն ընդմիջման պատահեցաւ փոքրամասնութեան կողմէ, մեծա. մասնութեան ծափահարութեամբը կնքուեցաւ և վճռական ազդեցու. թիւն մը յառաջ բերաւ։

Ն. Թիւլբէնտեան էֆ. յայտնեց թէ Սինոդն, որ ցարդ գործիք եղած էր Ռուսիոյ, այժմ 66 ի եղանակին յարելով այդ լուծը կը թօթափէ, և արժանի է մեր քաջալերութեանց։ Ատենաբանը կը շարունակէր խօսիլ Ցանձնաժողովոյ առաջարկին դէմ, երբ խօսքը մ'երեսփոխանք խորհրդ. դարանէն դուրս ելան և Դիւանն հարկադրուեցաւ 10 վայրկենի դա. դար մը տալ։ Դադարէն յետոյ Ա. տենաբանը շարունակեց իւր բանա. խօսութիւն, ժողովականաց կողմէ անտարբեր ունկնդրութիւն մը գտա. նելով։

Տ. Մարբէռ եպս. Իշխբէռ, Ցանձ. նաժողովոյ միակ անդամն որ ձեռ. ընպահ մնացած էր, ընդարձակ բանախօսութիւն մ'ըրաւ, որով ցա. նաց հաստատել թէ Ազգ. Ժողովը վաւերացուցած էր 66 ի Տեղեկա. գիրը, թէ Սինոդն 50 օրէ ի վեր չպատասխանելով հանրածանօթ հերքմնագրին՝ լռութեամբ ընդու. նած է 66 ի դրութիւնը, թէ այս մասին փաստ մ'է Միաբանութեան հեռագիրը զոր յիշատակած ենք արդէն, և թէ նոր ապացոյց մ'է երեսունի չափ Ռուսահայ գօրապե. տաց ծանօթ նամակն, որ առար. կութիւն չըներ 66 ի դրութեան դէմ և որոյ պարունակութիւնը Մա. նկ. ծանօթացուցած էր առաջին անգամ։ Ատենաբանն հետեւցուց թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնն ալ դիտողութիւն չըներ ուրեմն 66 ի դրութեան դէմ, քանի որ իւր գօ. բապետք ստորագրած են այսպիսի հանրագիր մը (Մ. Զերաղ ընդմիջե. լով. Այլ է զօրապետ, այլ է դի. ւանագէտ)։ Սակայն քաղաքակա. նութիւնը գործ չունի մեզ հետ. մեր խնդիր զուտ կրօնական է, և մեք Սինոդէն պէտք է որ պատաս. խան սպասենք, և 66 ի դրութիւնն անփոփոխ պահենք։

Ե. Նարեան էֆ. և Խորէն եպս. Նար. Պէյ, Ցանձնաժողովոյ տեղեկաբեր. ները, զանազան ընդմիջումներով ճշդեցին Իզմիրլեան Սրբազանի ինչ. ինչ կէտերն։ Այս միջոցին լուր տա. րածուեցաւ թէ 10,000 ազգայինք, Մայր եկեղեցւոյ մէջ դումարուած, անհամբեր կ'սպասէին որ ժողովը դռնբաց նստի իշխեր և թէ անհնար պիտի լիներ զսպել ժողովուրդն։ Ե. բեք պատգամաւորներ ներս ըն. դունուեցան և Դիւանին ուղղեցին համախմբեալ ժողովրդեան պահան. ջումն։ սը էր երեսփոխանաց հրա. ւիրագրին մէջ նշանակեալ ժամուն դռնբաց նիստ կազմել. պատաս. խանուեցաւ չէ մէկ ժամէն ժողովը պիտի իշխեր եկեղեցի, և պատգա. մաւորք մեկնեցան գոհութեամբ։ Սակայն պահ մ'ետքն անհամբեր ժողովրդեան աղաղակներն սկսան լսուիլ։ Տ. Խորէն Նար-Պէյ քանի մը եկեղեցականաց հետ գնաց յորդո. րել ժողովուրդն ի համբերութիւն, և վերադարձաւ աւետելով թէ ժո. ղովուրդն յանձն առած էր սպասել ժողովոյ խորհրդակցութեան ա. ւարտման։

Մ. Փոփէլեան էֆ. միաձայն որոշ. ման մը յանգելու պէտքին վրայ խօսեցաւ և յայտնելով թէ մինչեւ առաջարկ մը պիտի ներկայացը. նէր, բանաձեւ մը կարդացոր 66 ի դրութեան պահպանութիւնն իբր սկզբունք ընդունելի հանելու, կ'արտասանէր Էջմիածին գնացող պատ. գամաւորներն, որ եթէ Ազգ. Ժո. ղովոյ բացարձակ ընտրելոյն դէմ առարկութիւն հանուի համազգա. յին պատգամաւորաց ամբողջու. թեան կամ երեք չորրորդ մասին կողմէ, անոնց հետ համաձայնին երկրորդ կամ երրորդ ընտրելոյն կաթողիկոսացման համար։ Միւս կողմէ, Մայր եկեղեցի իջնելու հարկին առջև, վիճաբանութեան փակումը խնդրուեցաւ բազմաթիւ երեսփոխանաց կողմէ, որ քուէի դրուելով ընդունուեցաւ մեծամաս. նութեամբ, և երեսփոխանք ժամ 8 ին իջան Ս. Խաչ եկեղեցին, ուր արդարև տեղացւոց և գաւառաց. ւոց ստուար բազմութիւն մը խրա. նուած էր։ Եկեղեցական երեսփո. խանք «Լուսով Աստուածութեան. քո, Քրիստոս,» շարականն երգե. լով բացին նիստը։

Ե. Թորոսեան էֆ. բարեփոխում մը ներկայացնելով Ցանձնաժողովոյ ա. ռաջարկին վրայ, պահանջեց որ անձնիւր երեսփոխան միանուն քուէ տայ, և այս միակ քուէարկութեան արդիւնքն եղող երեք ընտրելիները քուէից կարգաւ զրկուին Էջմիածին։ Ե. Նո-ւբեան էֆ. Թորոսեան էֆ. ի ա. ռաջարկին դէմ խօսելով՝ յայտնեց թէ այս արտասովոր դրութիւն մ'է որ ընտրեալէ մը ընտրելիներ հա. նել է, մինչդեռ մեր առաջարկն ո. ւրոշիչ է, այսինքն երեքն ալ ընտր. եալ և ընտրելի են։ 66 ի դրութեան մէջ չկոմձութիւնքմը կար, զայն բա. բեփոխել ուզեցինք։ Մ. Զերաղ էֆ. Երեսփոխանաց ուշը հրաւիրեց Թո. րոսեան էֆ. ի առաջարկին՝ անպա. տեհութեանց վրայ։ Եթէ միա. նուն քուէարկութեան ատեն բոլոր երեսփոխանք համախոհու. թեամբ կամ դիպուածով մէկ եկեղեցականի քուէ տուած լի. նին, ի՞նչպէս պիտի կարենանք երեք ընտրելի ներկայացնել Սինո. դին։ Եօթն ընտրելեաց մէջէն իւ. րաքանչիւրը քուէից տակար թիւ մը (գուցէ 31է պակաս) կընայ ստանալ միանուն քուէարկութեամբ, զի իւր բացարձակ կուսակիցներէն միայն քուէ առած պիտի լինի, մինչ, եթէ երեք ընտրելեաց անուն դնելու սո. վորութիւնը պահպանուի, անձնիւր ընտրելի կընայ զանազան կուսակ. ցութիւններէ քուէ ստանալ և քուէ. ից հոծ թուով մը ներկայանալ օ. տարահպատակ Հայոց պատուիրակ. ներուն, որոց 31 քուէները կընան միայուն առաւելակշռութիւն մը կազմել, եթէ մեր ընտրելիներ սա. կաւաթիւ քուէներով ներ լայանան. ուրեմն այս դրութեամբ Ռուսահա. յոց քուէները պիտի բռնանան մեր վրայ, որպէս 66 ի դրութեամբ մեր քուէներ կը բռնանան անոնց վրայ։ Երկու բռնութիւնք դատապարտելի են հաւասարապէս, և ես նորէն կը յանձնարարեմ Ցանձնաժողովոյ ա. ռաջարկն, զոր 66 ի կանոնագրին մէջ ներմուծելի հետեւեալ օրինա. կան ծրագրին վերածած եմ(*) փո. խանակ նոյն կանոնագրի Դ. Ե. և Զ. յօդուածոց։

Երբ Մ. Զերաղ էֆէնտի բեմէն վար իջաւ, ժողովուրդն երկարաձիգ ծափահարութեամբ ողջունեց զնա։

Ռ. Պէրպէրեան էֆ, — 66 ի դրու. թիւն արդար է, բայց Ռուսահայոց զիջանելու հարկն ալ խոստովանելի է. ուստի Թորոսեան էֆ. ի առա. ջարկին կը համակերպիմ, միայն թէ 130 քուէից համեմատութեամբ ներկայանայ մեր բացարձակ ընտ. րելին Էջմիածնի վերջին քուէարկու. թեան։

Կ. Փանոսեան էֆ.—Առաջարկեց կա. թողիկոսական ընտրութեան չը ձեռնարկել, մինչև որ Սինոդին և Ռուսական կառավարութեան հետ համաձայնութիւն մը գոյանայ։

Ցանձնաժողովոյ առաջարկը Մ. Զերաղ էֆ. ի խմբագրութեամբ քը. ւէի դրուած պահուն, երեսփոխան. ներէն ոմանք այն խմբագրութիւնը բարեփոխում ըմբռնելով չվոխել. նուն վրայ, ետ առաւ նա իւր ծը. րագիրն և յարեցաւ Ցանձնաժողո. վոյ բանաձեւին, որ անուանական կոչմամբ քուէի դրուելով ընդուն. ուեցաւ 62 ոյով, հակառակ 30 ոչի և 8 ձեռնպահի։

Երբ ընտրական գործողութեան ձեռնարկուելու ժամն հասաւ, Ե. Աբշէրոնի էֆ. ի յանձնուեցաւ իւր ահեղագոյ ձայնով կարդալ մեծա. հատոր հանրագիր մը, 7,500 ստո. րագրութեամբ, որ Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի ազդօգուտ ծառայու. թիւնները թուելով, կը խնդրէր որ երեք ընտրելեաց ցանկէն դուրս չթողուէր իւր անուն։ Երբ ընթեր. ցումն աւարտեցաւ, երեսփոխանք և հազարաւոր ժողովուրդ «կեցցէ՛ Խրիմեան» աղաղակներով թընդ. դացուցին Մայր-Եկեղեցւոյ կամար. ները։ Տ. Յովհաննէս Մկրեան յուզեալ ձայնիւ շնորհակալութիւն յայտնեց վաստակաւորականի ազդայնոց որ ի. րենց երախտագիտութիւն այսքան ջերմ կերպով կ'արտայայտէին առ Խրիմեան, որոյ թշնամիք կը պնդեն մինչ թէ նոյն իսկ վանեցիք հակա. ռակ են իրեն։ Հանրագրին օրի. նակը մեր այս աւուր թուով հրա. տարակուած է։

Սոյն միջոցին աղմուկ մ'եղաւ ժողովրդեան մէջ, և ժխորը դեռ չէր հանդարտած, երբ Ազգային ժողովն որոշեց սկսել քուէարկութեան։ Եկեղեցական և աշխարհական երեսփոխանք ոտքի ելան և գլխաւոր երգեցին «Էջ. միածին ի Հօրէ» շարականն։ Հա. մագումարի ընտրական տեղեկագի. րը նախ կարդացուեցաւ. վիճակաւ 8—10 քննիչներ նշանակուեցան և անուանական կոչմամբ քուէարկու. թիւնն սկսաւ։ Մ. Զերաղ էֆ. իւր քուէն ձգած պահուն, յայտարա. րեց թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը մեր. ժած էր մասնակցել Ամենայն Հա. յոց կաթողիկոսի ընտրութեանն, կարծելով թէ ասով խզած պիտի լինէր ազգային միութիւնն, այլ ինք, Ատանայի երեսփոխան, կը մասնակցէր այս ընտրութեան յա. նուն Ատանայի նահանգին, Կիլի. կիոյ ընդարձակագոյն վիճակին։

Քուէարկութեան արդիւնքն եղաւ.

Թիւ քուէարկուաց	103.
Ձեռնպահ	3.
Բացակայ	2.
	Քուէ
Ներսէս վարժապետեան	62
Մկրտիչ Խրիմեան	50
Մելքիսեդեկ Մուրատեան	42
Խ. Աշըքեան	18
Մակար Սրբազան	15
Եսայի Պարարքը	9

Երբ, քուէարկութեան արդիւն. քը հռչակուեցաւ, ժողովուրդը չերմ ծափահարութեամբ ողջունեց երեք ընտրելեաց անունները։

(*) Պատճէնը վաղուան թուով։

ԽՈՒԹՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլ. դեսպանատան առաջին թարգման Պ. Սանտիսը երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ երկար տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Արտաքին գործոց Նախարար Բարձր. Արիֆի փաշայի հետ։

Օսմ. ծերակուտի անդամ Սերվէր փաշա, Վեհ. Սուլթանին թիկնապահ Ահմէտ փաշա, և Արտաքին գործոց Նախարարութեան արարողապետ Իպրահիմ էֆէնտի երէկ իրիկուն կայսերական Իզմէտին շոգենաւով վառնա ուղեւորեցան, Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանն ու իշխանուհին դիմաւորելու համար։

Ներքին գործոց Նախարար Բարձր. Լտհէմ փաշա, իւր վերջին հիւանդութենէն կատարելապէս ապաքինած լինելով, երէկ Բ. Դուռը գընաց և Պետական խորհրդոյ Նախագահին պաշտօնատան մէջ դումարեալ յանձնախմբի մը նախագահեց, որոյ խորհրդակցութիւնները մինչև իրիկուն տեւեցին։

Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ երկարօրէն տեսակցեցաւ Արտաքին գործոց Նախարար Բարձր. Արիֆի փաշայի հետ։

Կ'ըսուի թէ Կայսերական Թանգարանին տնօրէն Համտի պէյ, որ Պէրլամա գնացած էր քաղաքին շրջակայքը կատարուած հնախուզական աշխատութիւններն աչքէ անցուցնելու համար, ի մօտոյ Պրուսա պիտի երթայ և Աւստրիոյ գահաժառանգ իշխանին և իշխանուհւոյն պիտի ուղեկցի՝ յիշեալ քաղաքին նշանաւոր հնութիւններն ու շէնքերը ցոյց տալու համար։

Սպանիական նորընտիր դեսպան Պ. Քոնէլլոյ երէկ մայրաքաղաքս հասաւ։

Օսմանլը լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Օսմ. Թատրոնի միացեալ դերասանախումբերը Բերայի նոր Թատրոնին մէջ փայլուն ներկայացում մը պիտի տան ի պատիւ Աւստրիոյ գահաժառանգ Ռուտոլֆ Իշխանին և իւր Աղնուափայլ ծնողացին։ Հռչակաւոր երաժշտապետ Զուիսաճեան Տիգրան էֆ. պիտի նախագահէ այս ներկայացման, զոր Քաղաքապետ Մազհար փաշա իւր հովանաւորութեան ներքեւ առած է։ Այս առթիւ ընտրուած թատերախաղը է Լեգէնդ Հէյրէ անուն հանրածանօթ օպերան, որ Զուիսաճեան Տիգրան էֆէնտիի հեղինակութիւնն է։ 40 դերասան և դերասանուհի պիտի մասնակցին այս ներկայացման։ Երաժշտաց խումբն երեսուն ընտիր նուագածուներէ պիտի բաղկանայ։ Ընտրուած թատերախաղը դեղեցիկ և երաժշտապետին ճարտարութիւնը ծանօթ լինելով, այժմէն կրնանք յուսալ թէ այս ներկայացում բաղձացեալ յաջողութիւնը պիտի կրնայ ձեռք բերել։

Հալէպէն կը գրեն առ Օսմանլը թէ տեղւոյն վերաքննութեան ատենի պատժական ճիւղը՝ պատժական օրինաց 19 և 180 դ. յօդուածներուն համաձայն՝ երեք տարի շղթայակապ աշխատութեան դատապարտեր է Հալէպի Ֆրանսական հիւպատոսարանի խավաս Պիլանի Հասան աղան։

Արեւելեան Ռումելիէն կը հեռագրեն թէ այս օրերս Նորէն ժողովրդային դումարումներ տեղի ունեցեր և տրուած որոշումները մեծ տերութեանց հիւպատոսներուն հաղորդուեր են։

Վառնայի թղթաբերով եկած Եւրոպական լրագրաց մէջ հրատարակեալ հեռագրի մը նթէ պէտք է հաւատ ընծայել, մեծ տերութեանց դեսպանները խորհուրդ տուեր են Բ. Դրան, որպէս զի եգիպտական խնդրոյն նկատմամբ շրջաբերական շրջէկ Եւրոպական տերութեանց, այլ վստահութիւն ունենայ Մեծին Բրիտանիոյ տուած ապահովութեանց վրայ, և ցարդ բռնած հաշտարար ընթացքէն չը բաժնուի։

Լոնտրայէն ապրիլ 9 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պ. Կլատսթըն հարցման մը պատասխանելով՝ յայտարարեր է թէ ոչ մէկ որոշում տրուած էր մինչեւ այն ատեն, վերաբերմամբ այն միջադէպին, որ ծագած է Նուպար փաշայի և Պ. Բլիֆորտ Լոյտի։ Նոյն թուով Գահիրէէն եւս կը ծանուցանեն թէ Պ. Պէյրինկ ի զուր ջանացեր է հաշտեցնել երկու կողմերը և թէ Նուպար փաշա բնաւ չէ ուզեր ետ առնուլ իւր հրաժարականը։

Գահիրէէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոսի Եվմտական նախարարութեան խորհրդական Պ. Լտկար Վինսընթ, որ անցեալ ամսոյ մէջ Լոնտրա ուղեւորած էր Եգիպտոսի եվմտական գործոց պատճառաւ, այս օրերս Գահիրէ վերադարձեր է։

ՀԱՆՐԱԳԻՐ

—o—

Տէր Ատենապետ,

Ազգային Երեսփոխանական պատկառելի Ժողովոյ.

Նկատելով որ, այսօր Պատկառելի Երեսփոխանական Ժողովդ մեծ և ամենակարեւոր կոչման մը ենթակայ կը գտնուի՝ երեսակ թուով ցանկ մը պատրաստել յ'ընտրութիւն Կաթողիկոսի Արարատեան Մայր-Աթոռոյ.

Նկատելով որ, արդարեւ արժանաւոր Կաթողիկոսի ընտրութիւնն Ազգային իրաւանց զօրութեամբ ոչ միայն Սրբազան պարտաւորութիւն է՝ այլ և հաւատարմանալի երաշխաւորութիւն մը Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ օրինաց և իրաւանց անվթար պահպանութեանը, զի ինքն Կաթողիկոսինն է և իւրն է Կաթողիկոսն.

Նկատելով որ Խրիմեան Ամենապատիւ Տ. Մկրտիչ Սրբազան Արքեպիսկոպոսն եւս օժտեալ է Կաթողիկոսական արժանավայել ձիրքերով, վասն զի՝

Խրիմեանի ժողովրդականութիւնն անուրանալի է իւր Անապատական բարբառոյ ձայնին մէջ. զի Խրիմեանի քրիստոնավայել մարդասիրութիւնն՝ ինչպէս ի բազում տեղիս, նոյնպէս և ի Հայաստան ի ժամանակս սովու՝ առանց բնաւին ազգի խտրութեան չնչխարհիկ անձնուիրութեամբ հռչակ ետ ի համօրէն աշխարհս.

Խրիմեանի եկեղեցականութիւնն անսուսեր կը փայլի իւր նախանձելի գործոցը մէջ, որ բեմական ճարտարախօս վարդապետութեան հետ լծորդելով իւր Աստուածախօս դրիչն՝ արի զինուորին նման չէ դադրած եկեղեցւոյ օրինաց և իրաւանց անվթար պահպանութեանը հսկել.

Խրիմեանի գրականութիւնը Հայաստանի մթնպատ խորշերուն մէջ ուսուցման և տպագրական արեւով նոր լոյս, և նոր յոյս սփռեց, և խոպան վայրերն քրտամբ մշակելով՝ դաստիարակեալ սրտեր, և ուսեալ մտքեր պատրաստեց, և գօսացեալ ծառերէ քաղաքակրթեալ ժողովուրդ ընձիւղելով՝ ընծայեց Տերութեան և Ազգին.

Վերջապէս Խրիմեանի Պատրիարքութիւնն և պատուիրակութիւնը՝ որոց միշտ հաւատարիմ մնաց, հաւաստիք են իւր բարձր դրից որ իրաւամբ արժանի կը հանդիսացընեն զինքն Կաթողիկոսական բարձր գահուն.

Ի վերայ այսր ամենայ՝ տեսնելով որ Երեսփոխանական [illegible] ամփոփումն է, որ սրմբն ունի ներկայել [illegible] վրդեան կաւքն և [illegible] պանել իւր իրաւա[illegible]

Եւ միանգամայն [illegible] թէպէտ ժողովուրդն իւր խանին հետ քուէ չունի, բայց խանորդողի իրաւանց անբեռնաբարելի ձայնն ունի, որ Աստուծոյ ձայնն է, վասն զի բազմաց ձայն է. և աներկբայ կը հաւատայ թէ Պատկառելի ժողովդ իւր ժողովրդասէր զգացմամբն՝ որ կենդանացուցիչ ոգին է Ազգային Ինքնավարութեան, մեր ձայնով եկած Աստուծոյ ձայնն, որ հեռի է ամէն անձնական նկատումներէ, մի միայն Ազգային շահուց նախանձախնդրութեամբ կուգայ խոնարհաբար խնդրել որ բարեհաճի իւր քուէովն, ինչպէս որ ալ կը հաւատամք իրենց արժանեօքն ու փորձառութեամբ հանրածանօթ Կաթողիկոսական ընտրելեաց հետ Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի անունն եւս նշանակել, պսակելով իւր արժանիքն և մեր ամենուս փափաք, եւ այս նշանաւոր պարագիս մէջ արդեամբք ցուցնել թէ Երեսփոխանական Ազգ. Ժողովն արդարեւ Ազգին շահուց ճշմարտապէս նախանձախնդիր կը հանդիսանայ, և համակրական սիրով կը յարգէ ժողովրդեան օրինաւոր, իրաւացի և արդար պահանջն՝ յաւէտ երախտապարտ կացուցանելով Մեծ. Տեառնդ և Պատկառելի Ժողովիդ։

Մնամք ամ'նայն յարգանօք

(Սորոպէր-Բէյ)

1884 մարտ 30 7,500

Կ. Պոլիս

ԱՊՐԻԼԻ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

—o—

Դիպուածք և յօդուածք ինչ, բանցի հարուածք և աղաղակք, ինձ կը ներշնչեն մտածումներ, զորս պարտք կը համարիմ հրապարակաւ յայտնել։

Ա.

Յոյժ ցրուեալ ազգ մ'է Հայ ազգն. այնքա՛ն ցրուեալ ու վարատեալ, մինչ զի կրցան ոմանք վարկպարագի հեղինակք ըսել թէ՝ չը կայ Հայ ազգ։ Հայ ազգին անջատեալ մասունք՝ որքա՛ն անջրպետով նոյնքա՛ն ալ ժամանակով իրարմէ կը բաժնուին. մաս մը դեռ երեքտասաներորդ դարուն ժամանակակից է, մինչդեռ ուրիշ մաս մը կ'ապրի տասիններորդ դարուն մէջ. Ասիոյ և Եւրոպիոյ մէջ Հայք ունին գրեթէ տարբեր լեզու, տարբեր բարոյք, տարբեր հագուստ, տարբեր սովորոյթք, տարբեր կրօնք։

Հարեւանցի տեսութեամբ մը՝ մարդ պիտի ըսէր թէ միշտ աւելի կ'ընդլայնի միջոցն, որ կը բաժնէ գաւառացիներն ու մայրաքաղաքացիներն. հակառակն է սակայն, որ աւելի մայրաքաղաքացի պատ[illegible] կողմէն՝ [illegible]ութեան, [illegible]ներժութեան, [illegible]եան և ան[illegible] կը խօսինք [illegible] ոչինչ այնքան [illegible]սակն, այնքան [illegible]նք ըսել՝ որքա՛ն [illegible] փոփ[illegible]իւն, որքա՛ն այն բարեշրջութիւնն որ կը կատարուի չորեքից մ'ն ընդարձակաձաւալ երկրին մէջ, ուր քանի մը քաղաքակրթութեան խաւեր իրարու յաջորդած ու վերադրուած են, ուր քանի մը լեզուաւ յիշատակարանք՝ թղթեայ թէ՛ մարմարեայ՝ հաւաքուած յաւերժացած են, ուր ժողովուրդն այնքա՛ն յեղափոխութիւններ անցուցած և այնքա՛ն ցընցումներ կրած է որքա՛ն հողն՝ որ որ իր բոպէ՛կ ոտից ներքեւ է։

Հոն, Հայաստան աշխարհին մէջ, այո՛, կը կազմուի քաղաքակրթութեան նոր խաւ մը. հոն անդգալապէս, այլ հաստատապէս, բնական օրինօք կը բարեշրջին բարոյք և բարքառք, ընտանեկան և ընկերական դրութիւնք, կրօնք և ամեն հինաւուրց հաստատութիւնք։ Քրիստոնէական կամ միաստուածական շրջանին մէջ ապրող Եւրոպական ժողովրդոց ընդհանրապէս բաժինն եղող նիւթական ու բարոյական առաւելութեանց բաժանակից ըլլալ կը սկսի տակաւ գաւառացի Հայն ալ։—Հաղորդակցութեան դիւրութիւնք, աշխատութեան համառօտիչ գործիք, զգեստուց ու բնակարանաց համար առողջապահական կանոնաց ուշադրութիւն, մանկանց դաստիրակութեան համար հոգածութիւն, առն և կնոջ միջև հաւասարութիւն, քաղաքային յարաբերութեանց մէջ պարկեշտութիւն, քաղաքային պաշտօնատարաց քուէարկութեամբ ընտրութիւն, համարառութեան պահանջում, ընթերցասիրութիւն, ազգային լեզուի մշակութիւն, նախապաշարմանց թօթափում, ոգի՝ ներու կամ կուռքերու պաշտամունքէն տակաւ հրաժարում, և քրիստոնէութեան բարձրագոյն ու բանաւորագոյն ձեւերուն յարում, այս նոր երեւոյթն ահա՛ կը սկսի գաւառացւոյն կեանքն ստանալ տակաւ։

Գաւառացւոյն կենաց մէջ կատարուող այս անզգայի՝ սակայն անժխտելի բարեշրջմունք, ոյց արդիւնքն զգալի յոյժ և չոշափելի պիտ'ըլլան սերնդեան մը ժամանակէն յետոյ, տարաբախտաբար՝ ըսինք՝ կը վրիպին ուշադրութենէն ո՛չ միայն տգիտաց ու ռամիկ մտաց, այլ և գիտակ ու մեծահրաչակ հրապարակագրաց։ Այսպէս շաբաթ աւուր Մ-ի թիւն՝ որ ինձ կը ներշնչէ ներկայ մտածումներս՝ կը պարունակէր Աստուածաշնչագրութեամբ յօդուած մը, որ հեղինակն իր անուանակից քերթող պատմաբանին ժամանակակից է գոգցես։ Մ-ի Աստղիկն, որ «սուտ (*) իմաստասիրութեան» ախոյեան կը հանդիսանայ և գրեթէ յականէ անուանէ կը յիշէ Գրասէրն, այնպէս կը խօսի կամ կը վարդապետէ, որպէս թէ արդի կենաց պահանջմունքն նոյն ըլլային նախնի դարուց պահանջմանց հետ, և որպէս թէ նոր ընկերութեան մը ծոցն հին կղերի մը գոյութիւնն հնարաւոր ըլլար։ Ցանուն իմաստասիրութեան և յանուն լաւ իմացեալ Քրիստոնէութեան՝ կը հռչակեմ թէ կղերն այսօր չը կրնար այն ըլլալ ինչ որ էր երբեմն։ Ներշընչեալներու, դեմարդկային էակներու ժամանակն անցած է. փակուած է կոյր հաւատքի շրջանն. և՝ ինչ որ կ'իմանանք [illegible] ընդհանուր անուամբ՝ անհայտ է Հայ ընկերութեան այսօրեայ կեանց ընթացագծին և իր կենսական շահուց։ Արդի բարոյականն ալ այն չէ՝ ինչ որ էր նախնեաց բարոյականն. Նոյն իսկ հանրութեան օգտին, նոյն իսկ Հայութեան օգտին համար, պարտի Հայ կղերն հաճեցնել բնութեան և արդի քաղաքակրթութեան բանաւոր պահանջներն. եթէ չը կատարէ նոյն պայմաններն, եթէ փոփոխակի չը հրահանգէ Հայ կղերն ու չը հանգուցանէ հաւասարապէս իր մարմնական ու մտական ու բարոյական կարողութիւններն, եթէ ջանքերը [illegible] կրնակի պատիժ կը կրեն, տուժելով ինք և միանգամայն մարդկային (կամ ազգային) ընկերութիւնն՝ ում ծառայելու կոչումն ու յաւակնութիւնն ունի։ Եթէ մարդ չը դոհացնէ կանոնաւորապէս իր բնութեան յարակից և քաղաքակրթութեամբ ալ իր վրայ ծնած պէտքերն, յայնժամ կորուստ կայ թէ՛ անձին թէ՛ ընկերութեան համար, ներկային և ապագային համար։

Սոքա դրական դաղափարներ, սոքա տիեզերական ճշմարտութիւններ են, զորս ազգիս մէջ քարոզելու պատրաստութիւնն ու վառ սիրութիւնն ունիմ. Դրական իմաստասիրութիւնն Հայ ընկերութեան մէջ պիտի ծաւալի, ինչ ալ դրէ և քարոզէ, տրքան հմտութեամբ ու պերճախօսութեամբ ալ դրէ ու քարոզէ Աստղիկ։

Բ.

Շաբաթ աւուր Մ-ի թիւն ինձ ուրիշ խորհրդածութիւններ ալ կ'ազդէ։ Կան վայրկեաններ, ուր Յառաջադիմութիւն կոչուած այն տիեզերական կուսակցութեան կուսակիցք—եթէ կրնամ այսպէս բացատրել— անբացատրելի զգացում մը կ'ունենան. պատրանք, կրանք, նողկանք, դեղձուում, լքում, յուսահատութիւն, այս ամենայնոյ զգայ Յառաջադիմական, երբ յառաջադիմութիւնն անասասանութեան փորձ փորձէ. երբ օրինաց յանուն օրինաւորութեան անպատկառ բռնաբարուի. երբ բարձրագոյն պաշտօնատարք փոքրոգի դաղտագողի դաւեր նիւթեն ու պատուոյ հետ խաղան, ու խեղդիւրին, երբ անկեղծութիւնն անհնար ըլլայ զանազանել կեղծիքէն, ազգասէրն ազգադաւէն։

Այսպիսի քննադատական վայրկեաններու մէջ ենք, այսպիսի տագնապալից ու վրդովալից օրերու մէջ կ'ապրինք։—

Անուանապէս կամ իրապէս ժողովրդական —ու բուն քրիստոնէական— կանոնադրութեամբ մը կը կառավարուէր մեր Եկեղեցին։ Մեր ամենայն ինչ՝ մեր ազգային գոյութիւնն՝ մեր ազգային իրաւանց զօրութեամբ ոչ միայն Սրբազան պարտաւորութիւն է՝ այլ և հաւատարմանալի երաշխաւորութիւն մը Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ օրինաց և իրաւանց անվթար պահպանութեանը, զի ինքն Կաթողիկոսինն է և իւրն է Կաթողիկոսն։

Նկատելով որ Խրիմեան Ամենապատիւ Տ. Մկրտիչ Սրբազան Արքեպիսկոպոսն եւս օժտեալ է Կաթողիկոսական արժանավայել ձիրքերով, վասն զի՝

Խրիմեանի ժողովրդականութիւնն անուրանալի է իւր Անապատական բարբառոյ ձայնին մէջ. զի Խրիմեանի քրիստոնավայել մարդասիրութիւնն՝ ինչպէս ի բազում տեղիս, նոյնպէս և ի Հայաստան ի ժամանակս սովու՝ առանց բնաւին ազգի խտրութեան չնչխարհիկ անձնուիրութեամբ հռչակ ետ ի համօրէն աշխարհս.

Խրիմեանի եկեղեցականութիւնն անսուսեր կը փայլի իւր նախանձելի գործոցը մէջ, որ բեմական ճարտարախօս վարդապետութեան հետ լծորդելով իւր Աստուածախօս դրիչն՝ արի զինուորին նման չէ դադրած եկեղեցւոյ օրինաց և իրաւանց անվթար պահպանութեանը հսկել.

Խրիմեանի գրականութիւնը Հայաստանի մթնպատ խորշերուն մէջ ուսուցման և տպագրական արեւով նոր լոյս, և նոր յոյս սփռեց, և խոպան վայրերն քրտամբ մշակելով՝ դաստիարակեալ սրտեր, և ուսեալ մտքեր պատրաստեց, և գօսացեալ ծառերէ քաղաքակրթեալ ժողովուրդ ընձիւղելով՝ ընծայեց Տերութեան և Ազգին.

Վերջապէս Խրիմեանի Պատրիարքութիւնն և պատուիրակութիւնը՝ որոց միշտ հաւատարիմ մնաց, հաւաստիք են իւր բարձր դրից որ իրաւամբ արժանի կը հանդիսացընեն զինքն Կաթողիկոսական բարձր գահուն։

Ի վերայ այսր ամենայ՝ տեսնելով որ Երեսփոխանական [illegible] ամփոփումն է, որ սրմբն ունի ներկայել [illegible] վրդեան կաւքն և [illegible] պանել իւր իրաւա[illegible]

Եւ միանգամայն [illegible] թէպէտ ժողովուրդն իւր խանին հետ քուէ չունի, բայց խանորդողի իրաւանց անբեռնաբարելի ձայնն ունի, որ Աստուծոյ ձայնն է, վասն զի բազմաց ձայն է. և աներկբայ կը հաւատայ թէ Պատկառելի ժողովդ իւր ժողովրդասէր զգացմամբն՝ որ կենդանացուցիչ ոգին է Ազգային Ինքնավարութեան, մեր ձայնով եկած Աստուծոյ ձայնն, որ հեռի է ամէն անձնական նկատումներէ, մի միայն Ազգային շահուց նախանձախնդրութեամբ կուգայ խոնարհաբար խնդրել որ բարեհաճի իւր քուէովն, ինչպէս որ ալ կը հաւատամք իրենց արժանեօքն ու փորձառութեամբ հանրածանօթ Կաթողիկոսական ընտրելեաց հետ Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի անունն եւս նշանակել, պսակելով իւր արժանիքն և մեր ամենուս փափաք, եւ այս նշանաւոր պարագիս մէջ արդեամբք ցուցնել թէ Երեսփոխանական Ազգ. Ժողովն արդարեւ Ազգին շահուց ճշմարտապէս նախանձախնդիր կը հանդիսանայ, և համակրական սիրով կը յարգէ ժողովրդեան օրինաւոր, իրաւացի և արդար պահանջն՝ յաւէտ երախտապարտ կացուցանելով Մեծ. Տեառնդ և Պատկառելի Ժողովիդ։

Մնամք ամ'նայն յարգանօք

(Սորոպէր-Բէյ)

1884 մարտ 30 7,500

Կ. Պոլիս

ԱՊՐԻԼԻ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

—o—

Դիպուածք և յօդուածք ինչ, բանցի հարուածք և աղաղակք, ինձ կը ներշնչեն մտածումներ, զորս պարտք կը համարիմ հրապարակաւ յայտնել։

Ա.

Յոյժ ցրուեալ ազգ մ'է Հայ ազգն. այնքա՛ն ցրուեալ ու վարատեալ, մինչ զի կրցան ոմանք վարկպարագի հեղինակք ըսել թէ՝ չը կայ Հայ ազգ։ Հայ ազգին անջատեալ մասունք՝ որքա՛ն անջրպետով նոյնքա՛ն ալ ժամանակով իրարմէ կը բաժնուին. մաս մը դեռ երեքտասաներորդ դարուն ժամանակակից է, մինչդեռ ուրիշ մաս մը կ'ապրի տասիններորդ դարուն մէջ. Ասիոյ և Եւրոպիոյ մէջ Հայք ունին գրեթէ տարբեր լեզու, տարբեր բարոյք, տարբեր հագուստ, տարբեր սովորոյթք, տարբեր կրօնք։

Հարեւանցի տեսութեամբ մը՝ մարդ պիտի ըսէր թէ միշտ աւելի կ'ընդլայնի միջոցն, որ կը բաժնէ գաւառացիներն ու մայրաքաղաքացիներն. հակառակն է սակայն, որ աւելի մայրաքաղաքացի պատ[illegible] կողմէն՝ [illegible]ութեան, [illegible]ներժութեան, [illegible]եան և ան[illegible] կը խօսինք [illegible] ոչինչ այնքան [illegible]սակն, այնքան [illegible]նք ըսել՝ որքա՛ն [illegible] փոփ[illegible]իւն, որքա՛ն այն բարեշրջութիւնն որ կը կատարուի չորեքից մ'ն ընդարձակաձաւալ երկրին մէջ, ուր քանի մը քաղաքակրթութեան խաւեր իրարու յաջորդած ու վերադրուած են, ուր քանի մը լեզուաւ յիշատակարանք՝ թղթեայ թէ՛ մարմարեայ՝ հաւաքուած յաւերժացած են, ուր ժողովուրդն այնքա՛ն յեղափոխութիւններ անցուցած և այնքա՛ն ցընցումներ կրած է որքա՛ն հողն՝ որ որ իր բոպէ՛կ ոտից ներքեւ է։

Հոն, Հայաստան աշխարհին մէջ, այո՛, կը կազմուի քաղաքակրթութեան նոր խաւ մը. հոն անդգալապէս, այլ հաստատապէս, բնական օրինօք կը բարեշրջին բարոյք և բարքառք, ընտանեկան և ընկերական դրութիւնք, կրօնք և ամեն հինաւուրց հաստատութիւնք։ Քրիստոնէական կամ միաստուածական շրջանին մէջ ապրող Եւրոպական ժողովրդոց ընդհանրապէս բաժինն եղող նիւթական ու բարոյական առաւելութեանց բաժանակից ըլլալ կը սկսի տակաւ գաւառացի Հայն ալ։—Հաղորդակցութեան դիւրութիւնք, աշխատութեան համառօտիչ գործիք, զգեստուց ու բնակարանաց համար առողջապահական կանոնաց ուշադրութիւն, մանկանց դաստիրակութեան համար հոգածութիւն, առն և կնոջ միջև հաւասարութիւն, քաղաքային յարաբերութեանց մէջ պարկեշտութիւն, քաղաքային պաշտօնատարաց քուէարկութեամբ ընտրութիւն, համարառութեան պահանջում, ընթերցասիրութիւն, ազգային լեզուի մշակութիւն, նախապաշարմանց թօթափում, ոգի՝ ներու կամ կուռքերու պաշտամունքէն տակաւ հրաժարում, և քրիստոնէութեան բարձրագոյն ու բանաւորագոյն ձեւերուն յարում, այս նոր երեւոյթն ահա՛ կը սկսի գաւառացւոյն կեանքն ստանալ տակաւ։

Գաւառացւոյն կենաց մէջ կատարուող այս անզգայի՝ սակայն անժխտելի բարեշրջմունք, ոյց արդիւնքն զգալի յոյժ և չոշափելի պիտ'ըլլան սերնդեան մը ժամանակէն յետոյ, տարաբախտաբար՝ ըսինք՝ կը վրիպին ուշադրութենէն ո՛չ միայն տգիտաց ու ռամիկ մտաց, այլ և գիտակ ու մեծահրաչակ հրապարակագրաց։ Այսպէս շաբաթ աւուր Մ-ի թիւն՝ որ ինձ կը ներշնչէ ներկայ մտածումներս՝ կը պարունակէր Աստուածաշնչագրութեամբ յօդուած մը, որ հեղինակն իր անուանակից քերթող պատմաբանին ժամանակակից է գոգցես։ Մ-ի Աստղիկն, որ «սուտ (*) իմաստասիրութեան» ախոյեան կը հանդիսանայ և գրեթէ յականէ անուանէ կը յիշէ Գրասէրն, այնպէս կը խօսի կամ կը վարդապետէ, որպէս թէ արդի կենաց պահանջմունքն նոյն ըլլային նախնի դարուց պահանջմանց հետ, և որպէս թէ նոր ընկերութեան մը ծոցն հին կղերի մը գոյութիւնն հնարաւոր ըլլար։ Ցանուն իմաստասիրութեան և յանուն լաւ իմացեալ Քրիստոնէութեան՝ կը հռչակեմ թէ կղերն այսօր չը կրնար այն ըլլալ ինչ որ էր երբեմն։ Ներշընչեալներու, դեմարդկային էակներու ժամանակն անցած է. փակուած է կոյր հաւատքի շրջանն. և՝ ինչ որ կ'իմանանք [illegible] ընդհանուր անուամբ՝ անհայտ է Հայ ընկերութեան այսօրեայ կեանց ընթացագծին և իր կենսական շահուց։ Արդի բարոյականն ալ այն չէ՝ ինչ որ էր նախնեաց բարոյականն. Նոյն իսկ հանրութեան օգտին, նոյն իսկ Հայութեան օգտին համար, պարտի Հայ կղերն հաճեցնել բնութեան և արդի քաղաքակրթութեան բանաւոր պահանջներն. եթէ չը կատարէ նոյն պայմաններն, եթէ փոփոխակի չը հրահանգէ Հայ կղերն ու չը հանգուցանէ հաւասարապէս իր մարմնական ու մտական ու բարոյական կարողութիւններն, եթէ ջանքերը [illegible] կրնակի պատիժ կը կրեն, տուժելով ինք և միանգամայն մարդկային (կամ ազգային) ընկերութիւնն՝ ում ծառայելու կոչումն ու յաւակնութիւնն ունի։ Եթէ մարդ չը դոհացնէ կանոնաւորապէս իր բնութեան յարակից և քաղաքակրթութեամբ ալ իր վրայ ծնած պէտքերն, յայնժամ կորուստ կայ թէ՛ անձին թէ՛ ընկերութեան համար, ներկային և ապագային համար։

Սոքա դրական դաղափարներ, սոքա տիեզերական ճշմարտութիւններ են, զորս ազգիս մէջ քարոզելու պատրաստութիւնն ու վառ սիրութիւնն ունիմ. Դրական իմաստասիրութիւնն Հայ ընկերութեան մէջ պիտի ծաւալի, ինչ ալ դրէ և քարոզէ, տրքան հմտութեամբ ու պերճախօսութեամբ ալ դրէ ու քարոզէ Աստղիկ։

Բ.

Շաբաթ աւուր Մ-ի թիւն ինձ ուրիշ խորհրդածութիւններ ալ կ'ազդէ։ Կան վայրկեաններ, ուր Յառաջադիմութիւն կոչուած այն տիեզերական կուսակցութեան կուսակիցք—եթէ կրնամ այսպէս բացատրել— անբացատրելի զգացում մը կ'ունենան. պատրանք, կրանք, նողկանք, դեղձուում, լքում, յուսահատութիւն, այս ամենայնոյ զգայ Յառաջադիմական, երբ յառաջադիմութիւնն անասասանութեան փորձ փորձէ. երբ օրինաց յանուն օրինաւորութեան անպատկառ բռնաբարուի. երբ բարձրագոյն պաշտօնատարք փոքրոգի դաղտագողի դաւեր նիւթեն ու պատուոյ հետ խաղան, ու խեղդիւրին, երբ անկեղծութիւնն անհնար ըլլայ զանազանել կեղծիքէն, ազգասէրն ազգադաւէն։

Այսպիսի քննադատական վայրկեաններու մէջ ենք, այսպիսի տագնապալից ու վրդովալից օրերու մէջ կ'ապրինք։—

Անուանապէս կամ իրապէս ժողովրդական —ու բուն քրիստոնէական— կանոնադրութեամբ մը կը կառավարուէր մեր Եկեղեցին։ Մեր ամենայն ինչ՝ մեր ազգային գոյութիւնն՝ մեր ազգային իրաւանց զօրութեամբ ոչ միայն Սրբազան պարտաւորութիւն է՝ այլ և հաւատարմանալի երաշխաւորութիւն մը Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ օրինաց և իրաւանց անվթար պահպանութեանը, զի ինքն Կաթողիկոսինն է և իւրն է Կաթողիկոսն։

Նկատելով որ Խրիմեան Ամենապատիւ Տ. Մկրտիչ Սրբազան Արքեպիսկոպոսն եւս օժտեալ է Կաթողիկոսական արժանավայել ձիրքերով, վասն զի՝

Խրիմեանի ժողովրդականութիւնն անուրանալի է իւր Անապատական բարբառոյ ձայնին մէջ. զի Խրիմեանի քրիստոնավայել մարդասիրութիւնն՝ ինչպէս ի բազում տեղիս, նոյնպէս և ի Հայաստան ի ժամանակս սովու՝ առանց բնաւին ազգի խտրութեան չնչխարհիկ անձնուիրութեամբ հռչակ ետ ի համօրէն աշխարհս.

Խրիմեանի եկեղեցականութիւնն անսուսեր կը փայլի իւր նախանձելի գործոցը մէջ, որ բեմական ճարտարախօս վարդապետութեան հետ լծորդելով իւր Աստուածախօս դրիչն՝ արի զինուորին նման չէ դադրած եկեղեցւոյ օրինաց և իրաւանց անվթար պահպանութեանը հսկել.

Խրիմեանի գրականութիւնը Հայաստանի մթնպատ խորշերուն մէջ ուսուցման և տպագրական արեւով նոր լոյս, և նոր յոյս սփռեց, և խոպան վայրերն քրտամբ մշակելով՝ դաստիարակեալ սրտեր, և ուսեալ մտքեր պատրաստեց, և գօսացեալ ծառերէ քաղաքակրթեալ ժողովուրդ ընձիւղելով՝ ընծայեց Տերութեան և Ազգին.

Վերջապէս Խրիմեանի Պատրիարքութիւնն և պատուիրակութիւնը՝ որոց միշտ հաւատարիմ մնաց, հաւաստիք են իւր բարձր դրից որ իրաւամբ արժանի կը հանդիսացընեն զինքն Կաթողիկոսական բարձր գահուն։

Ի վերայ այսր ամենայ՝ տեսնելով որ Երեսփոխանական [illegible] ամփոփումն է, որ սրմբն ունի ներկայել [illegible] վրդեան կաւքն և [illegible] պանել իւր իրաւա[illegible]

Եւ միանգամայն [illegible] թէպէտ ժողովուրդն իւր խանին հետ քուէ չունի, բայց խանորդողի իրաւանց անբեռնաբարելի ձայնն ունի, որ Աստուծոյ ձայնն է, վասն զի բազմաց ձայն է. և աներկբայ կը հաւատայ թէ Պատկառելի ժողովդ իւր ժողովրդասէր զգացմամբն՝ որ կենդանացուցիչ ոգին է Ազգային Ինքնավարութեան, մեր ձայնով եկած Աստուծոյ ձայնն, որ հեռի է ամէն անձնական նկատումներէ, մի միայն Ազգային շահուց նախանձախնդրութեամբ կուգայ խոնարհաբար խնդրել որ բարեհաճի իւր քուէովն, ինչպէս որ ալ կը հաւատամք իրենց արժանեօքն ու փորձառութեամբ հանրածանօթ Կաթողիկոսական ընտրելեաց հետ Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի անունն եւս նշանակել, պսակելով իւր արժանիքն և մեր ամենուս փափաք, եւ այս նշանաւոր պարագիս մէջ արդեամբք ցուցնել թէ Երեսփոխանական Ազգ. Ժողովն արդարեւ Ազգին շահուց ճշմարտապէս նախանձախնդիր կը հանդիսանայ, և համակրական սիրով կը յարգէ ժողովրդեան օրինաւոր, իրաւացի և արդար պահանջն՝ յաւէտ երախտապարտ կացուցանելով Մեծ. Տեառնդ և Պատկառելի Ժողովիդ։

Մնամք ամ'նայն յարգանօք

(Սորոպէր-Բէյ)

1884 մարտ 30 7,500

Կ. Պոլիս

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(129)

ԷՖԹՈՐ ՄԱԼՈՒ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

—=—

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

19.

ՄԱԹԻԱՅԻ ԿԱՍԿԱԾՆԵՐԸ

Պ. Ճէյմս Միլիկան չերեւցաւ կարմիր-Ադիւծի բակին մէջ, կամ գոնէ՝ մեր հսկողութեան հակառակ, չկրցինք մէկ մ'ալ տեսնել։

Ծննդեան օրերէն յետոյ, հարկ եղաւ ցերեկները դուրս ելնել, որով զայն տեսնելու յոյսերնիս նուազեցաւ, և միայն կիրակի օրերուն մնաց մեր յոյսը. ուստի շատ անգամ տունը կեցանք, փոխանակ երթալ պտտելու, որ մեզ համար զբօսանք մը կրնար լինել։

Կ'սպասէինք։

Մաթիա, առանց մեր մտահոգութիւնն յայտնելու, իւր Պոպ բարեկամին հարցուցեր էր թէ, կարելի՞ էր արդեօք գտնել Միլիկան անուն տիկին մը, որ անգամալոյծ որդի մ'ունէր, կամ պարզապէս Պ. Ճէյմս Միլիկանի հասցէն։ Պոպ պատասխաներ էր թէ պէտք էր նախ գիտնալ թէ ո՛վ էր Տիկին Միլիկան, և թէ ի՛նչ էր Պ. Ճէյմս Միլիկանի արհեստը կամ ընկերական վիճակն, որովհետեւ այդ Միլիկան անունը բազմաթիւ մարդիկ կը կրէին Լոնտրայի մէջ, և աւելի շատեր ալ Անգլիոյ գաւառաց մէջ։

Մեք չէինք խորհած զայս։ Մեզ համար միակ Տիկին Միլիկան

պիարհային գործոց համար ալ ու-նեցանք ժողովրդական կանոնադրութիւն մը, զոր չգիտենք իրական և ի գործադրութեա՞ն պէտք է նը-կատել թէ անուանական և յանգործադրութեան։ Յօդուածոյս սկիզբն հաստատեցի տարբերութիւնն, որ կայ Հայ ընկերութեան զանազան մասանց միջև՝ որք ի զանազան կողմանս աշխարհի. Հայ ազգին ընդհանուր առմամբ ամենէն ընդարձակ մասին՝ որ թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ կ'ապրի՝ գործն, ու կ'ըսեն՝ դրուխ-գործոցն է Սահմանադրութիւն։ Ապաքէն բարիք մ'է սոյն կանոնադրութեան հաստատութիւնն, որ՝ գործադրութեան մէջ՝ տեղէ տեղ կը տարբերի, համաձայնելով տեղական ու ցեղական հանգամանաց. բարիք մ'է Սահմանադրութիւնն. և եթէ վէճի տակ ձգուի սոյն կեան, յայնժամ պարզապէս կ'ըսեմ թէ կոպտելի էրոցիւն մ'է Սահմանադրութիւնն. և կը յաւելում.—Հայ ընկերական մարմնոյն գործարանաց զարգացման ու գործողութեանց ընդարձակման բնական հետեւութիւնն է Սահմանադրութիւնն։ Արդ, ո՛չ եւս պարտինք Սահմանադրութիւնն իբր անուանական ինչ նկատել, թէև չըլլայ տակաւին նորա գործադրութիւնն՝ ընդհանրական, ամբողջական ու մեքենական։

Սահմանադրութեան բարեաց դասէ՞ն են սակայն այն թատերական,—ողբական որքան ծաղրական—շարժումներն ու բացադանչութիւններն, ոյց օտարք՝ Հայոց հետ ականատես և ականջալուր եղան այս ուրբաթ օր։ Ո՜հ, ո՛չ, բիւր անգամ ո՛չ։ Մարդկութեան կենաց այն չրջանն, ուր Սահմանադրական օրինաց կ'ենթարկուին ու Սահմանադրական ժողովոց կը յանձնուին հանրային էրին հոգածութիւնն ու հսկողութիւնն, այդ բարձրագոյն չրջանն համապատասխան կու գայ բիրտ զօրութեան տկարացման և անկման։ Արդ, ուրբաթ աւուր տեստրանք լսողին անհամաձայն են Սահմանադրական դաղափարին, որ ապաքէն կ'ընդունի հանրային կարծեաց գրգռման կամ բանական ճրագ [illegible] ջոցաւ, այլ որ կը տարամերժէ յաւէտ և կը դատապարտէ ձայնական ու բռնական կամ դաւադրական ճնշում Ազգային ժողովարանի չըբխիչին մէջ — և՝ աւելորդ է յաւելել՝ ո՛ւր ալ ըլլայ։

Վերեւ ակնարկեցինք այն անորակելի միջոցներուն, որովք յանուն կաթողիկոսական ժողովոյ վսեմագոյն Ատենապետին (որ բացարձակապէս անտեղեակ էր գործին). Ուրբաթ աւուր հանդիսաւորնիսն անճահաբար օրաձգեցին, և տեղի տուին այն ողբալի միջադիպաց կամ տեսարանաց, որք՝ ըստինք՝ յառաջդիմական մարդուն կ'ազդեն միանգամայն պատանք, կորանք, նողկանք, դեգերում, լքում, յուսահատութիւն։ — Արդարև ի՞նչ յոյսեր ունէին անոնք որք իրաւունք տուին ժողովրդեան, կամ մանաւանդ հաստատեցին ու հոլակեցին ժողովրդեան իրաւունքներն՝ իր քուէով ընտրելու իր վարիչներն և ի նոցանէ համար պահանջելու պարբերաբար. կը յուսային թէ ժողովուրդն հանդարտօրէն ու խղճամտօրէն պիտի կատարէր թաղական և երեսփոխական ընտրութիւններն. և թէ ժողովուրդն հանդարտօրէն ու լրջմտօրէն հանդիսատես և ունկընդիր պիտ'ըլլար խորհրդակցութեանց ու վիճաբանութեանց, հարցապնդմանց ու համարատուութեանց, վարչութեանց ու վարչապետաց ու Հայրապետաց ընտրութեանց, որք պիտի կատարուէին ազգային երեսփոխանաց կողմէն։ Եթէ Սահմանադրութեան հիմնադիրք որորուեցան այս քաղցր յոյսերով, խաբուեցան. և այժմ պատրա՞նք կը կրեն,—հեռուէն կամ մօտէն հանդիսատես ըլլալով այն ցոյցերո՞ւն, որք սակայն ոչինչ կ'ապացուցանեն, բայց ա՛յն միայն՝ թէ բուն ժողովուրդն, օրինասէր ու պարկեշտ ժողովուրդն՝ այդ ողբերգա-զաւեշտակա՞ն ներկայացմանց կազմաւորութեան չունի բրնաւ մասնակցութիւն. խաբուեցա՞ն Սահմանադրութեան հիմնադիրք, սա նկատմամբ որ՝ տարապայման հաւաք ունեցան մարդոց պարկեշտութեան և հաստատութեանց զօրութեան վրայ։ Ներկայ պարագայիս մէջ, յանցանքն հաւասարապէս կը ծանրանայ ցոյցերու ժողովրդական կազմաւորիչներուն և ազգային ժողովոց տիտղոսաւոր մարքենայիչներուն վրայ,—որք համարշէն են և համաձայն անչուշտ կը գործեն։ Ներկայ պարագայիս մէջ կը հաստատուի մարդոց, և մարդոց մէջէն ընտրելոց ալ, անպարկեշտութիւնն—և կամ ապիկարութիւնն. և միւս կողմէն կը հաստատուի Սահմանադրութեանց և հաստատութեանց առ հասարակ յարաբերական անզօրութիւնն. Դարձեալ, ո՞չ ապաքէն կը պատահի մերթ որ ակամայ-մանաւանդ կամայ-մոլորի Ազգային ժողովոյ մը մեծամասնութիւնն, և սխալ քայլ մ'առնէ համայն ազգն, առանց քայլ մ'առած ըլլալու սահմանադրական չրջանակէն դուրս, հետեւելով հանդերձ Սահմանադրութեան տառին և ոգւո՞ն, և կատարելով հանդերձ ամեն ձեւակերպութիւն։

Հաստատութեանց այս անհաստատութեան, ընտրելոց այս անընտիր որոշմանց ու գործողութեանց, յանանուն խռովարարաց նուիրական վայրերու բռնաբարման, աղգային պաշտօնատարաց գայթակղեցուցիչ աչառութեան, հայրապետաց ազգակործան կառավարութեան, հայրապետական աթոռոյն վրայ ծանրացող երկաթեայ հսկայ ձեռքին անսասանութեան առջև, կը զգայ մարդ բան մը . . . յուսահատութիւն նման։ Բայց այս այն բառն է, զոր Ալիկիէռի բանաստեղծն՝ Իտալիոյ տառապանաց օրերուն՝ Դժոխոց դրան վրայ կարդաց։ Զընչենք ուրեմն զայն, խպառ չնչենք Մարմի մէջէն։ Եւ մեր հոգւոյն մէջ ալ չը թողունք երբե՛ք որ մուտ գտնէ յուսահատութիւնն։ Անկ է մեզ աշխատիլ և յուսալ։

ԳՐԱՍԷՐ ԱՏՈՄ

«ՍԹԱՄՊՈՒԼ»

ԵՒ Պ. Օ'ՏՕՆՈՎԱՆ

Կիրասոն 28 մարտ 1884

Ձեր պատուական թերթի մարտ 21 ի 5641 թուոյն մէջ Սմիռնոյ-ին Թարգմանելով տեղեկութիւններ տրուած է Տեղւէ Նեռ-ի Թղթակից Պ. Օ'Տօնովանի արկածալից կենաց մէկ արարուածին վրայ, որք բոլորովին սխալ լինելով՝ բուն եղելութիւնը ձեզ կը հաղորդեմ. եթէ արժան համարիք կրնաք հրատարակել։

Սթամպուլ կ'ըսէ թէ, Օ'Տօնովան Տփղիս գտնուած միջոցին սիրահարած է 13 տարեկան Հայ աղջկան մը։ Օ'Տօնովան ոչ թէ Տփղիսի, այլ Պաթումի մէջ սիրահարած է Գերմանացի հօրմէ և վրացի մօրմէ ծընած 14 տարեկան աղջկան մը, և աղջիկն ու մայրը առնելով՝ Տրապիզոն բերած է 1879 տարւոյն սկիզբները, ուր ուզեց անմիջապէս պսակուիլ։ Նախ Լատին քահանայից դիմեց, որք մերժեցին իր խնդիր. ապա դիմեց Յոյն եպիսկոպոսին, որ նոյնպէս զլացաւ զիջանիլ իր առաջարկին։ Հուսկ ուրեմն դիմեց, այս տողերը գրողին միջնորդութեամբ, Տրապիզոնի առաջնորդ հանգուցեալ Մատթէոս եպիսկոպոսի, որ յանձն առաւ կատարել իր խնդիր, եթէ միայն թղթակիցն կարենար ներկայել մի վկայական արդէն ամուսնացած չլինելուն։ Այդ վկայականը բերել կարի դժուար լինելով, Պ. Օ'Տօնովան կամայ ակամայ ստիպուեցաւ հրաժարիլ առաջադրած մեղրալուսնոյ քաղցրութիւններէն և բաւական համարեց միայն նշանուիլ։

Նշանտուութիւնը կատարուեցաւ Տրապիզոնի անգլիական հիւպատոսարանի մէջ, ի ներկայութեան նոյն իսկ խօսեցելոյն, նորա մօր և երկուց վկայից, որոցմէ մին էր սոյն տողերը գրողը։

Յետոյ աղջիկը դրուեցաւ Տրապիզոնի Լատին մայրապետաց (Ս. Յովսեփայ քերց) վարժարանը, ուր արդարեւ 2 տարիի չափ շարունակեց դեռատի Մարի իւր ուսումները, թերեւս իւր սրտին ալաքը ուղղած դէպ ի Մերվ, ուր մեկնած էր իւր նշանածը։

Տրապիզոնէն չմեկնած Պ. Օ'Տօնովան հանել տուաւ իւր լուսանկարը, ճիշդ Սմիռնոյ-ի ըսածին պէս, իւր նշանածին ոտից տակը պառկած։

Սմիռնոյ-ի նկարագրած եղելութիւնը վերոյիշեալին շատ նման լինելով՝ չեմ յուսար թէ մի և նոյն իրողութիւնը Տփղիսի մէջ կրկնած ըլլայ Հայ աղջկան մը հետ։

Գալով Օ'Տօնովանի մեռեալ կամ կենդանի լինելուն, շատ զարմանալի է որ Սմիռնոյ-ի պէս թերթի մը խմբագիրն կանգիտանայ զայն։ Օ'Տօնովան վերջին անգամ Յուստան դնացած էր, ուր մեռաւ անցեալ ամառ և իւր մահուան լուրը միայն դեկտեմբերի մէջ հասաւ Յանգլիա, որ ատեն Տեյլի Նիուզ երկրագրական մը գրեց իւր նախկին թղթակցին վրայ։ Այսպէս Պ. Օ'Տօնովանի նշանածին կամ նշանածներուն ծնողք կրնան արձակուած համարել իրենց աղջիկներն ամեն կասպերէ և տալ նոցա ձեռքը նոր խնդրողներու։

* * *

ՊՈՒՖԲԻԵՇ

(Շարունակութիւն)

Այս միապետական ընթացից դէմ ժողովուրդը արդարացի զայրոյթով բողոքեց յազգային Պատրիարքարան և քնիչ խնդրեց, բայց դժբաղդաբար հինգ ամիս վերջը Արիստակէս եպիսկոպոսն եկաւ. ի՞նչ ըրաւ, ի՞նչ քննեց, որի՞ բան հարցուց . . . դուցէ Հոգաբարձուներուն, վարժապետին, և նոցա համախոհներուն . . . և դուցէ անոնցմէ ստորագրութիւն առնելով տեղեկագիր ղրկած կամ տարած ըլլայ ի Պատրիարքարան։ Միւս 76 բողոքարկուներէն ալ ստորագրութիւն առած է, անոնց բան մը հարցուցած է. ո՛չ, ո՛չ, եթէ նոքա հարցուցած են, «իմ գիտնալու բանս է» պատասխանած է Զինացւոց կայսրը։

Ուրեմն ինչպէ՞ս կը յանդգնի հրապարակաւ յայտնի ճշմարտութիւնն քօղարկել մեր նամակագիր պարոնն ըսելով թէ՝ «բաց ի չորս անձերէ՝ կատարեալ հանգստութիւն կը վայելէ այսօր ժողովուրդը և [illegible] անտարբերը»։

Կը հարցնենք Պ. Նամակագրին. ուրեմն ի՞նչ էին և են այն Պատրիարքարան հասած բողոքներն՝ իրենց օրհնած քնիչին ատ ներկայութենէն մինչև այսօր չարունակեալ. միթէ այդպիսի հրապարակային անպատկառ ստութեամբ կ. Պոլսոյդ Ազգային վարչութիւնը խաբե՞լ կը յանդգնի՝ բաց ի չորս անձերէ ըսելով. չդի՞ որ Հոգաբարձութիւնը անկարող է ուրանալ մեր 76 ստորագրութիւնը, որոցմէ զատ տակաւին քանիներ կան, որ ի պահանջել հարկին յերեւան պիտի ելլեն։ Մի դուցէ սխալած ըլլայ Պարոնը կամ իւր վարժապետը՝ չորս անձ ընելով հոգաբարձուները հակցնել ուզէ, և այն համախոհները՝ որք կրօնքէ, ազգութենէ, ուսմունքէ մեծաւ մասամբ զուրկ են. եթէ դոքա կ'օրհնեն այն քընիչը, 76 ընտանիք այսօր կ'անիծեն զայն . . .։

Բայց Գեր. Գէորգ վարդապետ քիչ ժամանակի մէջ քննելով երկու կողմերն, զանազան յորդորներով յաջողեցաւ խաղաղութիւնը վերահաստատել, որուն յանձնուած տեղեկագրէն յայտնի էր արդէն որ երկու հակառակ կողմանց ստորագրութեամբ լի էր, մինչև իսկ եկեղեցին փակող երկու անձանց ստորագրութեամբ։

Դարձեալ Պ. Մարուքէ կ'ըսէ. «Գաւազան ի ձեռին բազմեալ ի յաթոռ (սո՞ւտ) անուշադրութեամբ ըսիք, քահանայ մը որչա՛փ ալ պիղծ ըլլայ, երբ փիլոն կառնու և եկեղեցի մը կը մտնէ, Աստուծոյ առջև սուրբ է ևն. կրօնական ժողովոյ պիտի հարցունեմք զայս, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աստուածաբանութեան համաձայն, կա՛մ պիտի հաստատէք կա՛մ ուրանայք ևն»։

Կը զարմանա՞նք. մեր Պարոնն երկրի վրայ ուղիղ չկրնար քալել, չուանի վրայ պարել կը պարծի. երկու խօսք հայերէն չկրնար խօսիլ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աստուածաբանութեան խնդրոյն մէջ կը մտնէ։ Թողունք որ վերոյիշեալ տողերուն մէջ օ՛ըչափ բառ՝ այնքան ստութիւն կը պարունակի, կը շարունակէ. «Ըսիք նաև Ձեր քարոզին մէջ թէ 4—5 լեզու գիտցող վարժապետներ կամուրջին վրայ կը մուրան, ու գկնի աւարտման եկեղեցւոյ՝ երբ առանձին հարցուցի Ձեզ՝ այլ յայտմէ եղեալ ամիրաները ըսելու տեղ՝ վարժապետները ըսի ևն.»

Այո՛, այդ խօսքը ըսաւ, բայց ինչպէս սկսաւ և ինչպէս վերջացոյց. երբ բնենց իմացաւ որ այն դժուութեանց պատճառ վարդապետն էր, տեսնելով եկեղեցւոյ ամենախեղճ վիճակը ուր գէթ երկու մաքուր փոխասացք չկան, դպրոցի մէջ ուսման նշոյլը չըլլալէն զատ 14 տարիէ ի վեր հայերէն խօսող 4 տղայ իսկ չէ կրցած հասցնել և միայն երկու ջերմ պաշտպանաց շնորհիւ Ազգի վրայ ծանրացած է, և ազգն ալ տարին հաղարաւոր ֆրանք տուժելէ վերջ իւր խաղաղութիւնն վրայ կուտայ. այսու հանդերձ երբ ինքը քնիչ Հայրը կը յորդորէր զինքն որ զգաստ կենայ, և նա անամօթաբար իւր վրէժխնդրութիւնը կը յայտնէր՝ դուցէ այն ատեն պարտաւորեցաւ զդացնել թէ՝ վարժապետ մը մինչև իսկ եթէ աչխարհի գիտութեամբը և ուսմամբը օժտեալ ըլլայ, երբ զուրկ է բարոյականէ, վաղ կամ անագան կարօտ կը մնայ։ Ասի կարծեմք անուրանալի ճշմարտութիւն մ'է. իսկ վերի չակերտաւոր պարբերութեան վերջին նախադասութիւնը բորբոքին մոտացածին է։

Ահա՛, Պ. Նամակագիր, ըսէ քո Մէնտորիդ որ ժողովրդեան մեծագոյն մասն և մինչև իսկ իրեն պաշտպաններն հակցած են թէ ո՞վ է պատճառ այսքան չարեաց. այսուհետեւ ի զո՞ւր կ'երազէ Պուքրէշի Հայոց քահանայ ըլլալ. բաւական է ժողովրդեան քանի տարիներէ ի վեր իւր խարդախութեանց զոհ երթալն, ի շնորհս իւր ջերմ զոյգ մը պաշտպաններուն. ժողովուրդը այժմ սթափած է. եթէ ճշմարիտ բարեկամ ես, խրատէ և յորդորէ զինքն որ հանդարտ կենայ, նաեւ պարտաց տեղ գլուխ չը ցանցնէ քահանայ, [illegible] վկայական խնդրելէ. եթէ յայտնի ձեռք անցուցեալ զայն, բայց ժողովուրդ մը կայ ասդին, որուն ձայնը միշտ զօրաւոր է և պէտք է քա՛ջ գիտնայ որ Ազգ. Պատրիարքարանը դիւրաւ չմարուիր։ Ասոնք են քու պարտքերդ քու Մէնտորիդ քով. ի՞նչ հարկ քեզ փորձ փորձել անուանարկելու եկեղեցական մը, իւթիւճեան Գէորգ վարդապետի նը-ման, որ արդէն ազգին համակրութեանը արժանի հանդիսացող հաղուագիւտ եկեղեցականներէն մին է, և քու և նմանեցդ տարապարտ ջանքերն զայն արատաւորելու համար՝ այդպէս նախասալից պարսաւանօք կը դատապարտուին։

Ասսիկ . . . Տէր խմբագրապետ, թերեմէանը Լիֆքեար ըրադրի մէջ յանիրաւի բամբասեալ եկեղեցականի մը վերաբերմամբ պէտք եղած ճշմարտութիւններն յայտնելով հանդերձ՝ համառօտիւ յայտնեցինք նաեւ տեղւոյս ազգայնոց այժմեան ցաւալի վիճակն. վստահ եմք որ կրօնական պատկառելի ժողովն իւր ակնարկը պիտի դարձնէ քաղաքիս ազգայնոց վրայ, և պիտի չանայ խաղաղութիւնը վերահաստատել։

Մնամք չնորհապարտ ծառայք
ի դիմաց 56 ընտանեաց
փոխանորդք նոցին
Գ. Սէմէնեան
Մանուկ Ղէնտրեան
Թոփալ Օհանեան
Մէրոէ Անուշ
Գրէգոր Պալիկեան
Կ. Ց. Ադոէրեան
Մարտիրոս Զէրէզեան

Ց. Գ. Այս առաւօտ ժամ 4 ին տեղւոյս Ակադեմիական մատենադարանին մէջ հրդեհ ծագելով բաւական հաղուագիւտ հնութիւնք հրոյ ճարակ եղան։ Հրդեհը դեռ մարած չէ։ Նշ.

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՎԱՆԱՑ

Կ. Պոլիս 12 մարտ 1884.

Ազնիւ Մասիս

Ներփակ կը յղեմ ձեզ ի նպաստ Վանայ Կեդրոնական վարժարանին Գահիրէի մէջ բացուած հանգանակութեան մասնակցող ազգայնոց ցանկն, խնդրելով որ բաբեհաճիք ձեր համատարած թերթին միջոցաւ հրատարակել զայն։

Մեծ. Պ. Յակոբ Փէրիզեանի ձեռամբ հաւաքեալ Օսմ. ոսկին $^0/_0$ էն զրաւ

Վեր. Պողոս էֆ. Կարապետեան	300
Մեծ. Տեարք	
Գառնիկ էֆ. Հայմարձումեան	20
» » Գալֆեան	20
Կարապետ » Յարութիւնեան	20
Տիգրան » Էպէեան	20
Մկրտիչ » Մանուկեան	20
Սարգիս » Քարայլանեան	20
Յարութիւն » Մարտիրոսեան	20
Սեպուհ » Աղամալեան	20
Խնդիր » Սերովբեան	20
Միհրան » Կավանոզեան	20
Սեդրաք » Դաւիթեան Ակնցի	20
Եղբարք Մաճարեան, Ռուսաթցի	20
Յովսեփ էֆ. պալըքճեան	20
Սարգիս Գ. » Հաճաթեան եւ ընկեր	
Բանաւոթ	20
Գաբրիէլ » Գրիգորեան	20
Սարգիս » Միհրանեան, Արաբկիրցի	20
Նազարէթ » Աստուածատուրեան	20
Յակոբ » Փէհրիզեան Վանցի	20
Ց. Փ. » Գաբրիէլեան	10
Գումար	670

Մեծ. Մատեոսի Նազարէթ Նազարեանի ձեռամբ հաւաքեալ

Մեծ. Տեարք	
Կարապետ էֆ. Իսքէնտէրեան Վանցի	20
Բարսեղ » Դաւիթեան »	20
Գասպար » Պաղտասարեան »	20
Պուտախ » Պուտախեան »	20
Յակոբ » Կարապետեան	20
Եուսուֆ » Յարութիւնեան	20
Յովհաննէս » Սահակեան »	10
Մելքոն » Տ. Աբրահամեան »	10
Ֆիլիպ » Լապրէնիտիս »	10
Մկրտիչ » Պետրոսեան »	10
Ղազարոս » Առաքելեան	10
Մանուկ » Յակոբեան »	10
Աստուածատուր էֆ. Մարտիրոսեան	10
Խաչատուր » Պաղտասարեան Վանցի	10
Յովհաննէս » Խէրանեան »	10
Տիգրան » Աբրահամեան	10
Պաղտասար » Յօզօեան »	10
Աւետիս » Մահիլեան »	10
Յովհաննէս » Վարդանեան	10
Խաչատուր » Յարութիւնեան	10
Աստուածատուր էֆ. Գայլսեզդեան	10
Նազարէթ » Նազարեան Վանցի	20
Մկրտիչ » Պուտախեան »	20
Տիգրան » » »	10
Ուսումնասէր ոմն »	10
Գումար	320

Մեծ. Պ. Յակոբ Փէհրիզեանի ձեռամբ հաւաքեալ գումարն է 670

Համադումար ինն հարիւր ինսուն 990

Շնորհակալութեամբ ընդունելով սոյն գումարն ձեռամբ Վանցի վաճառականներէն Մեծ. Յովհաննէս աղա Սանթուրճեանի եւ Մ. Յարութիւն աղա Սըմսարեանի, մի փոխ-գրով ղրկեցինք զայն Վան առ Մեծ. Մկրտիչ էֆ. Փորթուգալեան, Հիմնադիր-Տեսուչն Կեդրոնական վարժարանին։

Գահիրէի ազգայնոց սոյն ուսումնասիրութեան եւ հայրենասիրութեան փորձն ուրախութեամբ կը լնու մեր սիրտն, եւ մենք չենք կարող անտարբեր աչօք դիտել զայն, առանց յայտնելու մեր ջերմ չնորհակալիքը։ Նոքա թէ եւ անձամբ հեռու, բայց սրտով շատ մօտ կը գտնուին հայրենեաց, որոյ կեդրոնին մէջ փայլող ջահին առկայծեալ լոյսն արծարծելու եւ վառ պահելու համար կ'աշխատին եռանդագին սիրով։

Փորթուգալեան Մկրտիչ էֆֆէնտիի Ազգին մատուցած ծառայութիւններն եւ ցոյց տուած արդիւնքն անուրանալի լինելով արժան է որ ամեն Հայ ըստ իւր կարեաց գնահատէ նորա անձնուիրութիւնը։ Փափաքելի է որ տակաւին ուրիշ քաղաքաց ազգայինք եւս հաճին հետեւիլ Գահիրէի ազգայնոց ազնիւ օրինակին, որոց հայրենասիրական ըզգացմանց դուռը ուժգին կը բաղխէ կեդր. վարժարանի անձնանուէր հիմնադիրն։

Ընդունեցէք, . . . խմբագիր Տէր, իմ խորին յարգանքս եւ չնորհակալիքս։

Ե. ԽԱՂԱԽՈՐԵԱՆ

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

«ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ»

Ա. ԳԷՏԷԼ

Բովանդակութիւն.— Խիկար.—Կերաւում և արդիւնաւորում հարըստութեան.— Տաղարան։

ՏՈՒԹՈՒՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել արդոյ հասարակութեան թէ իւր յաճախորդաց ամեն կերպով դիւրութիւն ընծայելու համար այս անգամ իւր հիւանդ ընդունելու տեղը փոխադրած է Ղալաթիա, Քօմիսիոն խանի դրան դիմացը, Խավեար խանի դրան կից թիւ 13 տունը, ուր ամեն օր պիտի գտնուի, Կիրակի օրերն ալ առաւօտէն մինչև երեկոյ, Գազդիական, միզանցքարորբոքման եւ ամեն կարգի ծննդական գործարանաց վերաբերեալ ախտեր դարմանելու՝ որք են իւր մասնագիտութիւնն։

ՏԷՐ ԵՒ ՅՆՕՐԷՆ
Կ. Պ. ԻՒՍԻՒԼԻՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

—o—

ԱԼՊԻՒՐ ՏԵԼԹԻ

—

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

Թարգմանեց Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Մասիսի մէջ իբր թերթօն հրատարակուելէ յետոյ՝ զատ տպուելով ի վաճառ հանուած է։

Կը գտնուի Մասիսի գրասենեակն եւ ամեն հայ գրավաճառաց քով. միանգամայն Պահնէ գարու Սուճի Պողոս աղայի եւ անոր դիմացը Ջրավաճառ Յակոբ աղայի խանութը, գին 6 ղրուշ։

Նոյն տեղերը կը վաճառուին նաեւ Կարմիր Մարդոյ Երգոմը, Յեփլրէ է Լոնդոն եւ Սմանորիէն Փարիզէ հետաքրքրաշարժ վէպերն, Կառնիէի Սկիզբն Քաղաքական Տնտեսութեան ամենակարեւոր դասագիրքը, թարգմանութիւնք Կ. Ս. Իւթիւճեանի։

Առանց ալ գինը նոյնպէս 6 ղրուշ է։

ՇԱՐԱԿԱՆՔ

Տաղք եւ ալէլուք աւագ շաբաթու

Ի պէտս եկեղեցւոյ մանկանց

Այն տեսարը կը պարունակէ աւագ շաբաթու ամբողջ երգեցողութիւնները։ Կը վաճառի Մէրճան փողոց, թիւ 37, Մարգարեան գրատունը, ի գին 2 ղրշ.

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

—o—

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ երգագ անպարը իչուն միւպայեա օլունաճաղը էվվէլճէ իլան գելընան 2,880,000 գելյէ ճէնօվա բիրինճինին մահֆուզ նիւմուն է վէ չէրայիթ մուգաբրէրէսի վէճճ իլէ պէհէր գելյէյի ճէտիտի 84 փարայա թալէպի էօհտէսինտէ օլուպ նիսանը բումինին տէօրտիւնճիւ չէհարչէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վերիլէճէկինտէն վէ պէշինճի փէնճշէնպիհ կիւնիւ տախի թէքարրիւր իտէն ֆիյաթտան 0/0 5 թէնզիլի գապուլ օլունաճաղընտան իթիայա թալիպ օլանլարըն լիվազիմաթը ուժուսիյէ տայրէսինէ կէտէլերի։

2 Նիսան 1300 2

ԻԼԱՆ

Միւպայեա օլունաճաղը էվվէլճէ իլան գելընսըզ օլան էճզայի թըպլիյէ վէ պայթարիէ վէ էլաթի ճէրահիյէ վէ իսփէնչարիյէ վէ սայիրէնին ֆիյաթը մալիւմէլերի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իչպու նիսանը բումինին տէօրտիւնճիւ չէհարչէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վերիլէճէկինտէն վէ 5 ինճի փէնճշէնպիհ կիւնիւ տախի թէքարրիւր իտէն ֆիյաթտան 0/0 տէ 5 թէնզիլի գապուլ օլունաճաղընտան իթիայա թալէպ օլանլարըն լիվազիմաթը ուժուսիյէ տայրէսինէ կէտէլերի։

2 Նիսան 1300 2

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ դէմ Անէլէոյ, Կ. Պոլսոյ և Օրէաստի

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Անդուանք	2,000	Լէբանոն	4,500
Ա. Ծէլը	3,000	Մարիկ	4,300
Արէս	1,300	Մարպէն	2,500
Պասատ	3,500	Մէլը	2,000
Պորտէն	2,200	Նէրս	2,000
Պրուզ	2,000	Օրէլը	5,000
Գէյրս	2,600	Օրլանդ	3,000
Գուլէթ	2,500	Օրբանդ	4,500
Գոմէ	2,100	Օրդոս	2,000
Գոտ	2,000	Բուլիքէ	1,200
Գոմ	2,700	Բուլերմ	3,200
Տէրս	2,500	Բուրէր	1,700
Տօմնս	1,800	Բէրս	2,800
Տրոյ	2,600	Բիւլոս	4,400
Էրոս	2,600	Բինուլոս	3,200
Թուլթն	800	Լուլը	3,000
Թէրս	1,700	Ռոմանս	5,500
Ֆլորինկ	1,600	Ռոնս	3,500
Կուլէթ	5,500	Սուրբս	4,000
Կէրանս	2,200	Սէֆթ	2,000
Կուլ	1,800	Սէլէվէ	2,000
Կրանս	2,200	Սորենդ	4,300
Հանկ		Թոսս	1,200
Հէրս	2,000	Թ. Ռէլը	3,000
Հէրուլէ	3,000	Թէլէր	1,300
Հէրմէրդ	1,200	Թուլէս	2,800
Ճէնս	2,300	Քանդ	3,600
Քէլս	2,000	Եէրս	3,600
Քուլս	2,200	Զէրբ	1,000
Լէս	2,000	Զէրս	140

Թուլէս շոգենաւն ապրիլ 5ին Օտէսա ուղեւորեցաւ։

Քանդ շոգենաւը, նաւ. Հորնպի, ապրիլ 6ին Լոնտոնէն մեկնեցաւ Կ. Պոլսոյ եւ Օտէսայի համար, եւ ապրիլ 24ին մայրաքաղաքս կ'սպասուի։

Քուլս շոգենաւն ապրիլ 18ին Անգլիայէն մեկնելով մայրաքաղաքս պիտի գայ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միւլէթ խան
Ղալաթիա։

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ ամեն տարի մ'անգամ կը քանի Լիվերբուլ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանթ	7,000	Մալթա	3,000
Ադլա	3,000	Մորաւիա	2,500
Ալբէր	3,000	Նարի	2,500
Գարնիա	4,600	Բանդիթ	5,000
Գանվէյա	3,800	Բրիթիշ	3,200
Պուլտէ	2,500	Բուլբա	3,000
Պրէնիզ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սէֆոնիա	5,000	Սիրիա	4,600
Քարտանիա	4,700	Սարսոնա	3,000
Շերդոսի	2,000	Սամարիա	3,000
Տեվերսա	2,500	Սիրան	3,000
Կուլէթ	4,000	Թրիթա	3,000
Քէրար	2,500	Թրինիտար	2,500
Մարոնն	3,000		

Քէրար շոգ. նաւապետ Ճոնէս, ամսոյս հասաւ Լիվերբուլէն եւ ի մօտոյ վերստին Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։

Սառորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանապարհ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլէ ի Մէլբուրնի դէպ՝ քանոյ շոգենաւ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոթա	4,200	Ոլէրէ	3,000
Ֆարս	4,000	Նէբրիս	3,000
[illegible]	4,000	Ռեբա	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Աղլանդէյ	1,700
Թեպի	3,250	Լուրս	800
Մոլոլ	3,250	Օլինա	800
Նէրա	3,250	Սեսիլ	750
Մարիոնիա	3,250		

Ֆարս շոգ. նաւապետ Գուրբը, ընդհանուր վաճառքով Լիվերբուլէն ասա հասաւ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճանապարհորդներու համար.

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈՒ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար
Մէյմանլըգ սոգաք, Պոլիս
Ցնորէնութիւն, Լիվերբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիթ, Լիվերբուլ
Գործակալներնիս

Ալեքսանդրիա Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէյրութ Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս Ց. Վ. Ուիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանել Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա Պ. Ռ. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա Ն. Ռ. Բէդրոքուլոյ

ՖՐԷՏ. ԼԻՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը քանի Լիվերբուլէ ի Արէնթլէյ դէպ՝.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալեքսանդր	2,500	Ֆլորինեան	3,700
Ալ Զասիան	2,500	Ֆլորվեան	3 700
Անդալուզիան	2,500	Իդերէան	3,500
Արինեան	2,500	Իլլէրեան	4,500
Արաբեան	3,700	Իսպրեան	5,500
Պալարեան	6,000	Իսպրեան	5,500
Պուլիրեան	6,000	Լէսպեան	2,200
Քանիլեան	800	Լիվերբեան	2,500
Սարինեան	2,000	Լիսպան	800
Տորոյ	700	Օքսրոյ	700
Էրմիէլեան	3,700	Բրեսեան	3,800
Ֆարեան	3,700	Վալենսեան	6,800
Ֆարերեան	3,700	Վերմինեան	6,800

Ֆլորվեան շոգենաւը, նաւապետ Արմբոթ ռոնկ, ամսոյս 16ին ընդհանուր վաճառքով ասա կ'սպասուի։

Արինեան շոգենաւը, ամսոյս 20ին մայրաքաղաքս կ'սպասուի։

Շարաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվերբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի
Միւլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատերաք, Պարոնաք Ֆրէտ. Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվերբուլ
Գործակալներնիս
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման եւ ընկ.
Մալտա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտատոյ.
Զմիւռնիա, Պ Ուիդոլ եւ ընկ.

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէլիայէ ի Բոմբէյ դէպ՝ կանոնաւորապէս քանոյ

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղէք ի արտ ուպիսորդներ

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոգի պիտի երթայ Լ'Աբդիլ շոգենաւն, որ ապրիլ 6ին Մարսիլիայէն եւ ապրիլ 12ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ. Մինկրէլի, որ ապրիլ 12ին պիտի մեկնի։

Նաւոդչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՒԹ ԲԸՊՈՒԼ
Մահմանէ փողոց, թիւ 141

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻԻԶԻԻՔ—ԶԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 1 Ապրիլ (Ն. Տ.) 1884, մինչեւ յետոյ փոփոխութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻԻԶԻԻՔ—ԶԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	62	64	66
	Առաւօտ											Իրիկուն											
Կ. Պոլիս . . . . Երթ	6 14	7 15	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 52	1 27	2 26	3	3 34	4 4	4 40	5 11	5 42	6 1	6 26	6 57
Գում-գարու	6 25	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12	1 2	138	2 37	3 11	3 45	4 15	4 51	5 22	5 53	6 12	6 37	7 8
Եէնի-գարու	6 29		7 57		8 58			10 34	10 53	11 32	12 4	1 6	142	2 41	3 15	3 49	4 19	4 55	5 26	5 58		6 42	7 13
Տավուտ փաշա	6 32		8					10 37	10 56	11 35	12 7	1 9	1 45	2 44	3 18		4 22		5 29	6 1		6 45	7 16
Սամաթիա	6 37		8 6		9 4			10 42	11 1	11 40	12 12	1 14	1 50	2 49	3 23	3 55	4 27	5 1	5 34	6 6		6 50	7 21
Եէտի-գուլէ	6 42	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 17	1 53	2 54	3 26	4	4 30	5 7	5 37	6 9	6 22	6 54	7 27
Մաքրիգիւղ	6 54	8	8 25		9 23			10 59		11 58				3 6		4 14		5 21			6 36		7 39
Այ-Սթէֆանոս		8 14	8 36		9 33			11 10		12 10						4 25		5 32			6 50		
Քիւչիւք-Զէքմէճէ Ժամ		8 25								12 19											6 59		

ՔԻԻԶԻԻՔ—ԶԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	65	1
	Առաւօտ										Իրիկուն											
Քիւչիւք-Զէքմէճ . Երթ			7 34									1 16										6 38
Այ-Սթէֆանոս			7 44		8 42		9 38			11 17		1 27						4 39		5 54		6 51
Մաքրիգիւղ	6 30	7 23	7 57		8 54		9 49			11 30		1 40			3 13			4 51		6 7		7 5
Եէտի-գուլէ	6 44	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 44	1 22	1 54	2 21	2 55	3 27	3 59	4 35	5 6	5 42	6 23	7	7 26
Սամաթիա	6 49	7 41	8 15	8 42	9 13	9 41		10 16	11 16	11 48	1 26	1 58	2 25	2 59	3 31	4 3	4 39	5 10		6 27		
Տավուտ փաշա	6 54	7 46		8 47		9 46		10 21	11 21	11 53	1 31		2 30	3 4	3 36	4 8	4 44					
Եէնի-գարու	6 58	7 49	8 21	8 50	9 19	9 49		10 24	11 24	11 56	1 34	2 4	2 33	3 7	3 39	4 11	4 47	5 16		6 33		
Գում-գարու	7 3	7 54	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 1	1 39	2 8	2 38	3 12	3 44	4 16	4 52	5 21	5 52	6 38	7 10	7 40
Կ. Պոլիս . . . Ժամուտ	7 12	8 3	8 35	9 4	9 33	10 3	10 20	10 38	11 38	12 10	1 48	2 17	2 47	3 21	3 53	4 25	5 1	5 30	6 1	6 47	7 19	7 50

Թոքը ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարներն Պոլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց միջեւ բանող կառախմբերու մէջ։

Ֆրանսայէ Լաւագոյն Երկիրներու ամեն հոտավաճառաց և Վարսավարաց քով

La VELOUTINE

Poudre de Riz spéciale
PRÉPARÉE AU BISMUTH
Par CHes FAY, Parfumeur
PARIS — 9, Rue de la Paix, 9 — PARIS

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ, Մէլբուրնի և Օրէաստի դէպ՝ կանոնաւորապէս քանոյ

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այ Սոֆիա	3,000	Գրքա
Արարատ	2,500	Ռոբերս
Արէտաֆա	2,500	Քրուիքշանք
Լատինիա	2,500	Ուիլքս
Մոսկովիա	3,500	Մարշ
Բոսֆէլա	2,800	Ֆոթերթիլ

Այ Սոֆիա շոգենաւը, ապրիլ 12ին Լիվերբուլէն ասա կ'սպասուի։

Այս շոգենաւք կին գամբարներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ

ԴԵՂԱՐԱՆ ԷՐՃԻԵԱՄ

ԵՒ ԶԿԱՆ ԻՒՂԻ ՄԵՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Եէնի ճամի Բօսթանճէին դիմացը 12 թուով Դեղարանն այս անգամ Դեղարան Էրճիեաս անունով կը շարունակուի. ու մտերս Նորվեկիացի ամենաընտիր ձկան իւղէն մեծ քանակութեամբ բերուած ըլլալով՝ օխայով ու տակառով կը ծախուի. նաեւ այլ եւ այլ ընտիր քսենեաքներ (ֆին չամբաներ) հատով եւ մանուկով կը տրուի։

Ցիշեալ Դեղարանն ամեն օր Տօք. Տատրեան առտուները եւ Տօք. Այվազեան էֆէնտին կէսօրէն մինչեւ իրիկուն կը գտնուին։ 37

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

—

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՈՐՍԱ

Ղալաթիա 3 ապրիլ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա	3 ամիս,	ղրշ.	110,10 առ Անգլ. լիր.
Փարիզ	3 »	ֆր.	22,35 առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմ. Ֆոնտ. գոցուեցաւ	10,16
բացուեցաւ	10,14
կէս օրին	10 13
Եգիպտ. միաց. բաց ոսկի	75,10
Բուլմէլիի երկաթուղի	50,
	Անգլ. լիր
Ֆոսիէթ ժէնէրալ	4, 3

Ն. ՈՍՄԱՆ

Կ. Պոլսոյ Գանքան 5,55
Քրէտի ժէնէրալ 6% Օսմ. լիր 120
Փոխ. 1863 (Մուրա՝) 6% Ֆր. 64
» 1865 » 6% 59,
» 1869 (Բինար) 6% 58,
» 1872 (Գոն ամիս թրէդոր) 18,80
» 1873 (Բինար) 6% 49,
Լաւրիում 110
Թրամուայ Օսմ. լիր 285
Թղթադրամ » 1600
Հէվալէսիզ 15,
Բէքոր —

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշի) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110 7
Գաղղիական »	87 25
Բոլ	90 5
Գրիմիզ	51 8
Գուսպոն Թուղթ (գաբիթ)	890
» արծաթ (նոր)	89 15
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 10
Վեցնոց	102 20
Հինգնոց	102 20
Քէճալիք	100 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՈՐՍԱ

Լոնտրա 12 ապրիլ.

Անգղ. Ֆոնտ.	102 11/16
Օսմ. »	9 3/16
Փոխ. 1865	11
» 1869	10 1/2
» 1871	68 1/2
» 1872	17 1/2
» 1873	9 3/8
» 1877	80 3/4
Գանք Օթոման	17 1/2
Ռուս. փոխ. 75ի	91 1/2
Եգիպտ. միացեալ	88 1/2
» արտօնեալ	94

Փարիզ 14 ապրիլ.

Գաղղ. Ֆոնտ. 3 0/0	77,12 1/2
» » 4 1/2 0/0	108.22 1/2
Օսմ. Ֆոնտ.	9,35
Փոխ. 1865 Ֆր.	58
» 1869	52
» 1873	47,
Օսմ. Երկաթուղի	50,50
Գանք Օթոման (գ. կ.)	692,50
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)	575,
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)	96 3/4
» » Արեւելեան	
Իտալ. Ֆոնտ.	94 75
Եգիպտ. միացեալ	545,
Փոխնկագիր Լոնտրայի վրայ	25,21

Վիէննա 12 ապրիլ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,60
Բուլմէլիի երկաթուղի	24,50

ԿԷՍ ՕՐ 5,15